

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HÂNENDE MECMÛASI'NIN İLK YEDİ MAKÂMI'NIN ESERLERİ'NİN
GÜFTELERİ'NİN OSMANLICA'DAN ÇEVİRİSİ VE İNCELENMESİ

43794

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MUSTAFA DOĞAN DİKMEN

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Tezin Enstitüye verildiği tarih: 13 haziran 1994

Tezin savunulduğu tarih: 1 temmuz 1994

Tez Danışmanı: Dr. Eser Ciner ÇOLAKOĞLU

Diğer Jüri Üyeleri: Prof. Alâeddin YAVAŞCA

Doç. M. Cahit ATASOY

HAZİRAN 1994

“Ahmed Avni Konuk’un mûsikî alanında ilk besteleriyle doğmuş önemli bir eseri meşhûr Hânende mecmûasıdır. Bu kitap, san‘ât mûsikîmizin; çoğu sözlü eserlerden mürekkeb repertuarından, söz unsuru, bestecilerin adları, eserlerin makamları, ikâlarını ve formlarının bilinmesi bakımından hâlâ baş vurduğumuz en güvenilir kaynaklardan biridir.

Baş tarafındaki; makam ve usûller üzerine özetlenmiş bilgiler yanında, o zamanın belli başlı müzikkilerinin fotoğraflarını kapsayan sayfaları pek değerlidir. Çünkü oradaki bazı resimleri, artık oradan başka hiç bir yerde bulmak mümkün değildir. Böylece Hânende mecmûası belgeler ve bibliyografya tarihimiz bakımından da kendine özgü bir değer taşımakta ve bu değeri gittikçe artmaktadır.”

MES‘UD CEMİL

ÖNSÖZ

“Hânende” güfte mecmûası'nın bu günkü dile çevirisi ile ilgili bu çalışma; İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Güzel Sanatlar Ana dalı, Mûsikî sanat dalı, Türk Sanat Müziği alanında “Yüksek Lisans tezi” olarak hazırlanmıştır.

Çalışmalarım ile ilgili olarak; teşvik ve yardımlarıyla tezimi yönlendiren tez danışmanım, İstanbul Teknik Üniversitesi, Güzel Sanatlar Bölümü, Başkan vekîli sayın Dr. Eser Ciner ÇOLAKOĞLU'na; ilgi ve desteklerini bizlerden esirgemeyen, yararlı görüşlerinden faydalandığımız hocalarımız, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü sayın Dr. Nilüfer AĞAT'a ve İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuarı Müdürü sayın Doç. Fikret DEĞERLİ'ye; kıymetli yardımlarını esirgemeyen Hekimoğlu Ali Paşa Camiî Baş İmamı Hattat sayın Hüseyin KUTLU'ya; materyel te'mini ve kaynak bulmada çok istifade ettiğim Sahaf sayın Hacı M. İsmâil AKÇAY'a; gazeteci yazar sayın Murat BARDAKCI'ya; ve önemle mûsikî zevk, ahlâk ve araştırmacılığında kendime örnek ve de feyz aldığım sayın Prof. Alâeddin YAVAŞCA, Doç. Fikret KUTLUĞ, Niyâzi SAYIN, Bekir Sıdkı SEZGİN, Erol SAYAN ve bu güne yetişmemde emeği geçmiş İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuarı'nın değerli öğretim üyelerine şükranlarımı ifâde etmeyi şerefli ve zevkli bir görev kabul ederim.

M. DOĞAN DİKMEN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
SUMMARY.....	iv
BÖLÜM I Giriş.....	1
BÖLÜM II Tarihçe.....	4
BÖLÜM III Konu ile ilgili genel bilgiler.....	5
III-A.«Hânende» güfte mecmûası'nın tanıtımı ve içeriği.....	5
III-B . Osmanlıca basılmış diğer güfte mecmûalarından bazıları hakkında kısa bilgiler.....	7
III-C . Ahmed Avni Konuk'un hayatı.....	11
BÖLÜM IV Kendi çalışmamız.....	18
IV-A	18
IV-B	18
RAST FASLI.....	18
REHÂVÎ FASLI.....	72
SÂZKÂR FASLI.....	80
SÛZİDİLÂRÂ FASLI.....	84
RAST-I CEDÎD FASLI.....	89
PENÇGÂH FASLI.....	95
NİKRİZ FASLI.....	101
BÖLÜM V Sonuç	109
KAYNAKLAR.....	113
ÖZGEÇMİŞ.....	114

ÖZET

«Hânende güfte mecmûası» ndaki ilk 7 makâmın eserlerinin bugünkü dile çevrilmesini konu olarak seçtiğimiz bu tezimizde, mecmûa' nın kendisi; Ferit Devellioğlu' nun «Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgati» ndan yararlanılarak materyel olarak kullanılmıştır.

Araştırma metodu kullanılarak 29-47, 52-55, 58-59, 63-64, 68-70, 73-75, 78-80. sayfeler arasındaki; RAST, REHÂVÎ, SÂZKÂR, SÛZİDİLÂRÂ, RAST-I CEDÎD, PENÇGÂH ve NİKRİZ makamlarından 153 adet sözlü eser güftesi bugünkü dile çevrilmiştir.

«Hânende» nin ve diğer güfte mecmûalarının öneminin vurgulandığı “Giriş” bölümünde, Mûsikîmizin bugün içinde bulunduğu durumun da kısa bir yorumu yapılmıştır.

Mecmûa'nın tarihçesinin incelendiği II. bölümden sonra, III. bölümde; tanıtımı yapılmış ve içeriği anlatılmış, ayrıca «Hânende» nin emsâli diğer güfte mecmûalarından bazıları hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Bu bölümün sonunda Ahmed Avni Konuk'un kronolojik olarak müzik hayatı ile mûsikîye hizmetleri de anlatılmıştır.

Tezimizin asıl amacı olan güfte çevirme kısmı IV. bölümde başlamaktadır. Sözlü eser güfteleri bugünkü dile çevrilirken, günümüz Türkçesinin kullanılmasına ve Aruz vezninin gereği olan “imâle” lere önem verilmiştir. Bu esnada elde edilen bulgular ise “Sonuç” bölümünde değerlendirilmiştir.

«Hânende» ve emsâli diğer güfte mecmûalarında; mecmûayı satın alanların kullanmaları amacı ile, gerek müellif'in mecmûaya almadığı, gerekse mecmûa basıldıktan sonra bestelenmiş sözlü eser güftelerinin de yazılabilmesi, veya buna benzer sebeplerden dolayı fasılların sonlarında birkaç sahife boş bırakılmıştır. Bu durum hakkında, fasıl sonlarında sahife numarası olarak detaylı bir şekilde “not” düşülmüştür.

SUMMARY

In our thesis, the lyrics book called «Hânende» has been chosen as our subject and has been used as the main material and the Ottoman Turkish Encyclopedia by Ferit Devellioğlu has been used as our reference book.

By using research method among the pages of 29-47, 52-55, 58-59, 63-64, 68-70, 73-75, 78-80. «Hânende Lyrics Book» 153 vocal lyrics which have been composed in RAST, REHÂVÎ, SÂZKÂR, SÛZİDİLÂRÂ, RAST-I CEDÎD, PENÇGÂH and NIKRİZ, makams have been analyzed and been translated in to today's Turkish. We have given the necessary explanations in the "Result" section.

In the "Beginning" part we have tried to mention how important (source) «Hânende» is and have also talked about the problems of our music today and mentioned the things should be done and have left the comments to the reader.

What we have tried to talk in this section is the importance of lyrics book, the differences between these books from the books which collect different poems and also their specialities.

In the second part, the history of this book has been talked about.

In the third part (A) which is called "General information related to the subject" we have tried to introduce the book and have given detailed information on the book. In the third part (B), we have tried to make the subject of our thesis more clear, by giving information on the other lyric books to supply a source on our thesis. «Mecmûa-i Elhân», «Şevk-i dil (Bahâriye şarkı mecmûasıdır)», «Nağamât-ı aşk yahud yeni şarkı mecmûası», «Câmi'ül elhân veyâhud mükemmel şark fasıl mecmûası», «Mecmûa-i Ârifi (Hacı)», «Mecmûa-i Karha ve nakşîha ve şarkıyyât», «Ziyâ-yı şevk (Şevki)», «Sermâye-i zevk», «Âheng-i tarab», «Sünbülîstân-ı mûsikî», «Musavver (Resimli yeni şarkılar)», «Gülzâr-ı mûsikî», «Neş'e-i dil», «Şevk-i

dil», «Gıdâ-yı rûh», «Gıdâ-yı rûh yâhud ceb mecmûası (Antolojisi)» «Îrâe-i nagamât», «Musavver (resimli) yeni şarkılar», «Bergüzâr-ı Edhem yâhud Tâlim-i usûl-i mûsikî». In the third part (C), we have talked about the life of Ahmed Avni Konuk, his chronologis life and music life and have also mentioned the makams which have been discovered by him which are DİLKEŞÎDE and BEND-İ HİSÂR, also Dilkeşîde Mevlevî Religious ceremonies and Rast Kâr-ı Nâtık which is composed of 119 makams (Collection of small tunes) and apart of his “Kâr”s which are in the from of DİLKEŞÎDE, RAHATÜLERVÂH, ACEMASÎRAN, DİLKEŞHÂVERAN, ARABAN, BAYATİARABAN-BÜSELİK, KÜRDÎLİHİCAZKÂR he has also composed works in the form of “Beste” we have also mentioned his works in BESTENİGÂR, MUHAYYER, ARABAN, ARAZBAR, DİLKEŞÎDE, HÜZZAM, KARCIĞAR, SİPİHR, SÜZİDİL, SÜZİNÂK, ŞEHNAZ-BÜSELİK, ŞEVK-İ DİL makams.

In the “Last part” which we have studied his othr works, we have mentioned his mystic studies.

The main part which is the aim of our thesis is the “Fourth part” and we have collected the translation of the lyrics as it follows:

RAST FASLI (Works which are composed in the makam of RAST):

- 1-) Kâr-ı nâtık, Hatipzâde
- 2-) Kâr-ı nâtık, Dede efendi
- 3-) Hafif kâr (Şevknâme), Hoca Abdülkâdir
- 4-) Düyek kâr, Hoca Abdülkâdir
- 5-) Düyek kâr, Hoca Abdülkâdir
- 6-) Düyek kâr-ı nev, Dede efendi
- 7-) Devr-i hindî nakış beste, Hoca Abdülkâdir

Birinci takım:

- 8-) Çenber beste, Zaharya
- 9-) Hafif beste, Tab‘i
- 10-) Ağır semâî, Recep Çelebi
- 11-) Yürük semâî, Hâfız Post

İkinci takım:

- 12-) Zencîr beste, Kadri
- 13-) Hafif beste, Kadri
- 14-) Ağır semâî, İtrî
- 15-) Yürük semâî, Hoca Abdülkâdir

Üçüncü takım:

- 16-) Muhammes beste, Karakızzâde
- 17-) Hafif nakış beste, Hoca Abdülkâdir
- 18-) Ağır semâî, Corci
- 19-) Nakış yürük semâî, Şeydâ Hâfız

Dördüncü takım:

- 20-) Berefşân beste, Ayintâbî Mehmed bey
- 21-) Muhammes nakış beste, Hoca Abdülkâdir
- 22-) Ağır semâî, Hoca Zekâî efendi
- 23-) Yürük semâî, Ayintâbî Mehmed bey

Beşinci takım:

- 24-) Düyek nakış beste, Hoca Abdülkâdir
- 25-) Muhammes nakış beste, Acemler
- 26-) Ağır semâî, Na'î
- 27-) Yürük semâî, Bekir ağa

Altıncı takım:

- 28-) Zencîr beste, Hoca Zekâî efendi
- 29-) Ağır semâî, Hoca Abdülkâdir
- 30-) Nakış yürük semâî, Hoca Abdülkâdir

Şarkıyât:

- 31-) Marş-ı Âlî-i Hamîdî, Gavatelli Paşa
- 32-) Rif'at bey
- 33-) Aksak semâî, Hoca Zekâî efendi
- 34-) Ağır aksak, Şâkir ağa
- 35-) Ağır aksak, Ketânî Hâfız efendi
- 36-) Ağır aksak, Edhem efendi
- 37-) Aksak, Rif'at bey
- 38-) Aksak, Âsım bey

- 39-) Aksak, Rızâ efendi
- 40-) Aksak, Hâfız efendi
- 41-) Aksak, Tevfik bey
- 42-) Ağır evfer, Dellalzâde İsmâil efendi
- 43-) Aksak, Hacı Fâik bey
- 44-) Aksak, Ahmed Ârifi
- 45-) Aksak, Şâkir ağa
- 46-) Dede efendi
- 47-) Aksak, Hacı Fâik bey
- 48-) Aksak, Hâfız Hüsnü efendi
- 49-) Aksak, Hâfız Hüsnü efendi
- 50-) Düyek, Ali ağa
- 51-) Düyek, Şâkir ağa
- 52-) Düyek, Dede efendi
- 53-) Düyek, Dede efendi
- 54-) Düyek, Hâfız efendi
- 55-) Düyek, Hasan bey
- 56-) Düyek, Dellalzâde
- 57-) Düyek, Nâyî Mehmed efendi
- 58-) Düyek, Rif'at bey
- 59-) Düyek, Civan ağa
- 60-) Devr-i hindî, Hacı Ârif bey
- 61-) Devr-i hindî, Rif'at bey
- 62-) Devr-i hindî
- 63-) Devr-i hindî, Hacı Fâik bey
- 64-) Düyek, Dede efendi
- 65-) Hristâki
- 66-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey
- 67-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey
- 68-) Süreyyâ, Âsım bey
- 69-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey
- 70-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey
- 71-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey
- 72-) Katakofti, Rif'at bey
- 73-) Yürük semâî, Dede efendi
- 74-) Yürük aksak, Rahmi bey
- 75-) Yürük aksak, Hacı Ârif bey

- 76-) Yürük aksak, Hacı Fâik bey
- 77-) Yürük aksak, Hristâki
- 78-) Curcuna, Hacı Ârif bey
- 79-) Curcuna, Gâlib bey
- 80-) Curcuna, Rif'at bey
- 81-) Curcuna, Tanbûrî Ali efendi
- 82-) Curcuna, Hacı Ârif bey
- 83-) Curcuna, Melekzet ağa
- 84-) Curcuna, Hacı Ârif bey
- 85-) Curcuna, Cemil bey
- 86-) Curcuna, Osman bey
- 87-) Curcuna, Şevki bey
- 88-) Curcuna, Cemil bey
- 89-) Yürük semâî, Dede efendi
- 90-) Dört darplı Sofyan, Rif'at bey
- 91-) Mandıra, Rif'at bey
- 92-) Sofyan, Abdi efendi

REHÂVÎ FASLI (Works which are composed in the makam of REHÂVÎ):

- 1-) Kâr, Gulam Şadî

Birinci takım:

- 2-) Remel beste, Kapdanzâde
- 3-) Muhammes beste, Dede efendi
- 4-) Ağır semâî, Hâfız Post
- 5-) Yürük semâî, Hoca Abdülkâdir

İkinci takım:

- 6-) Frengifer beste, Kapdanzâde
- 7-) Muhammes beste, Dellalzâde İsmâil efendi
- 8-) Ağır semâî, Tab'î
- 9-) Yürük semâî, İtrî efendi

Şarkıyât:

- 10-) Ağır aksak, İstavrî usta
- 11-) Nûri bey

- 12-) Düyek, İsmet ağa
- 13-) Düyek, Dede efendi
- 14-) Nâyî Hacı Pityos

SÂZKÂR FASLI (Works which are composed in the makam of SÂZKÂR):

- 1-) Remel beste, İlyâ
- 2-) Zencîr beste, Tab'î
- 3-) Nakış Yürük semâî

Şarkıyât:

- 4-) Aksak, Nûri bey
- 5-) Devr-i hindî, Zekâî efendi
- 6-) Enver efendi

SÛZİDİLÂRÂ FASLI (Works which are composed in the makam of SÛZİDİLÂRÂ):

- 1-) Darbeyn beste, III. Selim
- 2-) Hafîf beste, III. Selim
- 3-) Ağır semâî, III. Selim
- 4-) Yürük semâî, III. Selim

Şarkıyât:

- 5-) Aksak semâî, III. Selim
- 6-) Aksak, III. Selim
- 7-) Aksak, Hâfız efendi
- 8-) Düyek, Rızâ efendi
- 9-) Düyek, Nuğman ağa
- 10-) Sofyan, Manuk

RAST-I CEDÎD (works which are composed in the makam of RAST-I CEDÎD):

- 1-) Kâr, Dede ve Mahmud efendiler

Birinci takım:

- 2-) Çenber beste, Dede efendi
- 3-) Hafîf beste, III. Selim

- 4-) Ağır semâî, Dede efendi
- 5-) Yürük semâî, Dede efendi

İkinci takım:

- 6-) Remel beste, Nuğman ağa
- 7-) Muhammes beste, Corci
- 8-) Ağır semâî, Corci
- 9-) Yürük semâî, Nuğman ağa

Şarkıyât:

- 10-) Aksak, Nuğman ağa

PENÇGÂH FASLI (Works which are composed in the makam of PENÇGÂH):

- 1-) Kâr, Hoca

Birinci takım:

- 2-) Kâr-ı Murassâ, Hoca Abdülkâdir
- 3-) Ağır semâî, Hoca Abdülkâdir
- 4-) Yürük semâî, Acemler

İkinci takım:

- 5-) Çenber beste, İtrî
- 6-) Fer' beste, İtrî
- 7-) Ağır semâî, Hoca Abdülkâdir

Şarkıyât:

- 8-) Aksak, Ahmed efendi
- 9-) Nakış semâî, Hoca

NİKRİZ FASLI (Works which are composed in the makam of NİKRİZ):

Birinci takım:

- 1-) Zencîr beste, Yusuf Çelebi
- 2-) Hafif beste, Hâfız Rif'at
- 3-) Ağır semâî, Osman ağa

4-) Yürük semâî, Kassamzâde

İkinci takım:

5-) Çenber beste, Hasan efendizâde

6-) Türkî darbı, Hâşim bey

7-) Ağır semâî, Şeştârî

Üçüncü takım:

8-) Zencîr beste, Haham

9-) Muhammes beste, İtrî

10-) Yürük semâî, Kadrî ağa

Şarkıyât:

11-) Aksak, Nûri bey

12-) Aksak, Mustafa ağa

As it has been mentioned above we have done the translations in today's Turkish and have taken place in the "Result" section of our thesis.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Şerefli Mûsikîmiz; özellikle tavır ve üslûbun geçmişte önemle üzerinde durulduğu, ancak günümüzde ise aynı titizlikle üzerinde durulması gereken bir san'ât dalıdır. Bu önemli gerçek; her ne kadar pek azı geçerli sayılabilecek nedenlerle günümüzde uygulanmıyor ve en azından gerekliliği anlatılmıyorsa da; bugün hâlâ feyz almaya devam ettiğimiz hocalarımızdan bazıları dahi «ustadan - çırağa» öğrenim metodu ile yetişmişlerdir.

San'ât icrâlarını tesbit ve muhafazanın yapılabildiği günlerden bu güne, gerçek değerlerinin idrâk edilemediği dönemlerden kurtulabilen plak...vb. materyeller, günümüzde bizlere ışık tutmaya devam etmektedir. Fakat, ya daha öncekiler?... İşte onlar için günümüzdeki tek ışık, hâlen elimizde bulunanların analizi ve bunlardan çıkarılacak sonuçlardır. Bu durumda da ancak belli bir zaman dilimi hakkında doğru karar verilebilir.

İşte bu târihî gerçeklerden hareketle, bugün, Türk Mûsikî'san'âtı ilmi ile uğraşan talebe, hattâ akademisyenler'in ellerinde mevcut yetersiz sayıdaki yazılı kaynaklar; «usta-çırak» ilişkisi ile gelen farklı fikir ve düşünceleri bir araya getirmiş ve “Bârîka-i hakîkât, müsâdeme-i efkârdan doğar” (Hakîkatlerin parıltısı, fikirlerin çatışmasından doğar) gerçeği

doğrultusunda ilerisi için ümit va'd eden günümüzün fikir tartışmalarına zemin hazırlamıştır.

Bununla beraber iyi bilinmelidir ki; meslekî açıdan profesyonel san'âtcıların icrâ-i san'ât yaptıkları kurumlarda, yeni neslin; «meşk» usûlü ile meslekî bilgi sahibi olmak için baş vurabileceği kendisine en yakın bir önceki ve doğal olarak daha tecrübeli olması gereken nesil veya birkaç kişi haricindeki nesiller, bu tür akademik çalışmaların çok dışında kalmış ve daha öncekilerle bugün arasında sağlam bir köprü kuramamışlardır. Bugün ise; mûsikî eğitimi yapan okullar hâricindeki bu kurumlarda «meşk» için talebesi olunabilecek san'âtkâr sayısı iki elin parmakları kadar bile değildir.

Mûsikîmizin nazariyyât ve ameliyyât ile ilgili bir çok probleminin yanısıra edebiyât ile de önemli problemleri vardır. Çağımıza «usta-çırak» ilişkisi ile intkâl eden ve çok az yazılı tesbit yapılan Mûsikî san'âtımızdaki edebiyât unsuru daha farklı bir yapıya sahiptir. Harf inkılâbı gereği; bugün genel olarak «Osmanlıca» diye adlandırdığımız, fakat edebiyât çevrelerinde hâlâ sevimli bir isim birliğine varılamamış «Eski yazı» ile basılan Dîvanlar... vb. eserler, kütüphânelerde farelerin besin kaynağı olmaya devam ederken, profesyonel san'âtcılardan bazılarının da araştırmacı bir zihniyetle hareket etmedikleri ve hatta bu tahrîbâta seyirci kaldıklarını üzülerken görmekteyiz. Sonuçta ise çoğu kez «yanlış» söylenirken, «doğru» nun tozlu kitaplarda muhtemel sonunu beklediği ortaya çıkmaktadır.

Allah'ın izni ve yardımı ile bu çalışmamız ve devamına niyetten muradımız; birkaç emsâli gibi klasik formdaki eserler de olmak üzere birçok güfteyi* bünyesinde toplayan “Hânende” güfte mecmûasını, istifâde edilebilmesi için bu günkü yazı dili ile yeniden yazmaktır. Zîrâ emsâlleri gibi, Mûsikî San'âtımız'ın «Güfte» bahsine ışık tutmuş bu

* Bir sözlü eserin bestelenmiş olan “manzûm” sözleri

mecmûa; kaynak görerek veya görmeden dahi olsa, edebî olarak iknâ olduğumuz konuların hâricinde, geçerli bir isbât yoluna girmeden “... *biz kırk yıldır böyle okuruz...*” sözleri ile hatâda isrâr edilmemesi; hattâ, güftelerinin tamamı bilinmeyen veya çeşitli nedenlerle unutulmuş bazı eserlerin eksikliklerinin de tamamlanması için önemlidir.

“Hânende” ve emsalleri’nin önem kazandığı diğer bir konu da; Mûsikî Edebiyyâtıdır. Zîrâ, güfte olmuş her hangi bir şiir; bestelenmiş hâli ile zaman zaman dîvanda yazılı bulunduğu asıl hâli gibi değildir. Mûsikîmizin, beste yapma tekniği veya bu çalışmamızda konumuzun dışında kalan bâzı sebeplerden dolayı ufak da olsa değişiklikler olabilir. Buna klasik formlarda kullanılan «ten, nen, nî, nâ, tene, dir, tâ nâ, yâ lâ, ye, lel... vb.» gibi îkâî; veya «cânım, ömrüm, mîrim, hey, yâr... vb.» gibi lafzî terennümlerin; ayrıca mıs râlardaki birkaç hecelik kalıpların terennüm sonunda tekrarı; hattâ, şarkı formunda sıkca kullanılan «âh, of, hey» gibi teknik veya ifâde açısından tamamlayıcı ilâveler de eklenirse, Mûsikî Edebiyyâtı konusunda «Güfte Mecdûaları» nın «Dîvanlar» veya günümüz «Şiir Kitapları» ndan daha önemli kaynaklar oldukları ortaya çıkmaktadır.

BÖLÜM II

TARİHÇE

Bugünkü meşhûr olmuş adı ile “Hânende”; “Müntehâb ü mükemmel şarkı mecmûası ” olarak “Hânende” adı ile; Hicrî 1317, Mîlâdî 1899 yılında İstanbul, Mahmud bey matbaası’nda basılmıştır.

Zaman içerisinde değişiklik arzedecek bir ikinci basımı olmamıştır. Ancak; BÖLÜM III-A’ da daha geniş yer vereceğimiz üzere; bestekâr resimlerinin ve detaylı bir fihristin bulunduğu ilâveli şekli ile günümüze intikâl ettiği tesbât edilmiştir.

BÖLÜM III

KONU İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

III-A “Hânende” güfte mecmûası’nın tanıtımı ve içeriği:

III-A) a-) Tanıtımı: Cilt içindeki kitap kapağı:

Hânende

Müntehâb ü mükemmel şarkı mecmûası

Meşâhir-i mûşıkîşinâsân-ı Osmâniyye’nin fotoğraflarıyla müzeyyendir.

Sâhib ve tâbî’ı

Kütüphâne-i cihân sâhibi

Mihrân

Orijinal kitap kapağında “Müntehâb ü mükemmel şarkı mecmûası” olarak takdîm edilen “Hânende’,,nin cüz kapaklarında; câmi’ ü müntehâbı: “Ahmed Avni” ismi bulunmaktadır. Bunun altında ise; “Mârif nezâreti celîlesi’nin 248 numru ve 10 Temmuz sene; 316 târihli ruhsatnâmesiyle

tab' olunmuştur. - İstanbul - Mahmud bey matbaası - 1317." ibâresi bulunmaktadır.

III-A) b-) İçeriği: Birinci cilt, «Mukaddime» ile başlayan 1.-614. sahifeler arasında; ikinci cilt ise 617.-720. sahifeler arasındadır. 616. sahifede bulunan «İhtar»* dan anlaşıldığına göre; sonradan ilâve edilen «fotoğraflar» ve «eksikler» kısmı üçüncü cilt olarak verilmiştir. Günümüze üçüde bir kitapta toplanmış olarak intikâl eden "Hânende"lerde sonradan ilâve edilen üçüncü cilt, başta bulunmaktadır. Fakat bu üçüncü kısmın bulunmadığı kitaplar da mevcuttur. Cüzler hâlinde basıldığı ve bir cüzde 3 formanın bulunduğu tesbit edilen "Hânende",nin toplanması esnasında cüz başları atıldığı için sahife adedi üzerinden hareketle; 15 cüz olarak çıktığı, buna ilâveten 39 sahife «fihrist» ve 8 P.L. fotoğraf eklendiği görülür.

«Fotoğraflar» bölümü, yukarıda da ifâde edildiği gibi sahife numarası verilmeden ilâve edilmiştir. Tamamı 8 sahifedir. 4. sahifedeki resimler; daire şeklinde ve Türk Mûsikîsindeki perdelerin eskileri ile o günkü isimleri'nin karşılaştırıldığı bir cedvel etrafında dizilmişlerdir.

«Fihrist» bölümü; bazı kitaplarda birinci ciltten önce, bazı kitaplarda ise en sonda toplanıp ciltlenmiştir. Tamamı 39 sahifedir. Nisbeten daha detaylı olan bu «fihrist» ten başka her makâm'ın başında, saadece o makâma âit, fakat; zaman zaman eksik veya fazla sayıda eser adı kaydedilmiş özel fihristler de bulunmaktadır.

«Mukaddime» ile başlayan birinci ciltte; başta ilk 23 sahifede genel olarak Mûsikî tarihi, Mûsikî, Makamlar, Usûller ve bestekârlık hakkında bilgiler verilmiştir. 25.-28. sahifelerdeki «Makam fihristi»nden sonra, sözlü eser güftelerine geçilmiştir. 29.-614. sahifeler arasında 75 makâma âit 2430 adet sözlü eser güftesi; 617.-719. sahifeler arasında

* "Hânende",nin nevâkısı ile meşâhir-i mûsikîşinâsân-ı Osmâniyyeden elde edilen 50 kadar zevât'ın resimleri karîben «Hânende» ye zeylen tab' ettirilecektir.

bulunan ilâve ikinci ciltte ise, 23 makâma âit 429 adet sözlü eser güftesi bulunmaktadır. Sahife yapısı îtibârı ile çift sütunludur.

Sonuç olarak eser; bugün elimizde bulunan son şekline, farklı zamanlarda neşredilmiş 3 cildin sonradan tek kitap halinde toplanıp, zamanının ciltcilik san'âtını da en güzel şekilde örnekleyen bir biçimde ulaşmıştır.

III-B OSMANLICA BASILMIŞ DİĞER “GÜFTE MECMÛALARI”NDAN BAZILARI HAKKINDA KISA BİLGİLER:

MECMÛA-İ ELHÂN

Toplayan: Üdî Cevdet

İstanbul

Orhaniye Matbaası 1338

232 sahife 1 P.L.

ŞEV-İ DİL

BAHÂRİYE ŞARKI MECMÛASIDIR

Seçib tertib eden: Mahmud Cemil

İstanbul. Matbaa-i safâ ve enver

1311 40 sahife

NAĞAMÂT-I AŞK yahud YENİ ŞARKI MECMÛASI

Hasan Hilmi 1306 İstanbul

Mihran Matbaası 208 sahife

CÂMÎ'-ÜL ELHÂN

veyahud

MÜKEMMEL ŞARKI FASIL MECMÛASI

Sahib ve nâşiri: Üdî Şamlı Selim

İsmâil Hakkı bey (Muallim)

İstanbul 1314 1086 sahife

MECMÛA-İ ÂRİFÎ (Hacı)

Ârif (Es-seyyid Mehmed)

İstanbul

İbrahim efendi matbaası

1290 576 sahife

MECMÛA-İ KÂRHA VE NAKŞİHA VE ŞARKIYYÂT

(Hâşim bey mecmûası)

Hâşim bey Müezzınbaşı (Hacı)

1280 512 sahife

ZİYÂ-YI ŞEVK

(Şevki)

Artin Asaduryan Şirket-i mürettibiye matbaası

1307 İstanbul 63 sahife

SERMÂYE-İ ZEVK

Şevki Bey (bestekâr)

1302 İstanbul 144 sahife

ÂHENG-İ TARAB

Zenci Sâlih (bestekâr)

10 faslı hâvî olub beste ve semâîleri ve en nâdide şarkıları
hâvîdir.

Cemâl efendi matbaası İstanbul

1307 168 sahife

SÜNBLİSTÂN-I MÛSİKÎ

Mehmed Nâzım (Özgünay) - Florinalı

Şirket-i mürettibiye matbaası - İstanbul

1325 72 sahife

MUSAVVER (Resimli yeni şarkılar)

Muntehib ve camî': Hasan Tahsin

1330 96 sahife İstanbul

GÛLZÂR-I MÛSİKÎ

Hasan Tahsin

1322 363+5 sahife İstanbul

NEŞ'E-İ DİL

Hasan Tahsin

Yeni şarkı ve kanto mecmûası

1323 160 sahife İstanbul

ŞEVK-İ DİL

Bahariye şarkı mecmûası

Mahmud Cemil

İstanbul

Matbaa-i safâ ve Enver 40 sahife

GIDÂ-YI RÛH

Bilcümle müntehib şarkıları hâvîdir.

Ali Gâlib

1316

GIDÂ-YI RÛH

yâhud

Ceb mecmûası (Antolojisi)

Ali Gâlib

1311 544 sahife

İRÂE-İ NAGAMÂT

Mehmed Kâmi Neyzen

Cemâl efendi matbaası

1304 İstanbul 32 sahife

MUSAVVER (Resimli) YENİ ŞARKILAR

Müntehib ve câmi': Hasan Tahsin

1330

BERGÜZÂR-I EDHEM

yahud

Tâlim-i Usûl-i Mûsikî

Edhem (Şeyh)

1307 192+22 sahife

Not: (III-B), yukarıda kısa bilgilerle tanıtılan 19 adet “güfte mecmûası” kaynak teşkil etmesi amacı ile yazılmıştır.

III-C AHMED AVNİ KONUK'UN HAYATI

III-C) a-) **Kronolojik yaşamı:** 1871 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası; balmumu tâciri Mûsa Kâzım efendi annesi; Fatma Zehrâ hanımdır. İlk tahsilini mahalle mektebinde yapmış ve hâfız-ı Kur'an olmuştur. Daha sonra Galata Rüştîyesi' ne girmiş ve bu sıralarda pek kısa bir ara ile önce babasını sonra da annesini kaybetmiştir. Bu olaydan sonra, Rüştîye'nin 4. sınıfında okurken; imtihanla Dârüşşafaka'nın 3. sınıfına kabûl edilmiş (1884) ve 1890 yılında buradan me'zûn olmuştur.

İlk me'mûriyyeti Pâdişâh'ın irâdesi ile Galata İttahat Postahanesi Müdîriyyet Kâtipliğidir. Bu vazîfesi esnâsında, Mekteb-i Hukuk-ı Şâhâne' yi birincilikle bitirmiştir (1898). Me'mûriyyet hayatında, kısa zamanda yükselmiş ve 1909 da Posta Nezâreti' nde Kalem Müdîri olmuştur. 1922 de İstanbul'da kalmak şartı ile Millî Hükûmet'in (Ankara Hükûmeti'nin) Posta Umum Müdür Muavini olmuştur. 8 yıl bu görevde kaldıktan sonra; 1 Eylül 1930 da Umum Müdirlik Müşâvirliği' ne tâyin edilmiştir. «376 sayılı Posta Kanunu» ile, buna ait «mûcib sebep lâyiha» nı* hazırlamıştır. İsteği üzerine 1933 de 43 yıllık bir postacılık hizmetinden sonra emekli olmuştur. Me'mûriyyet hayatı sırasında P.T.T. Mektebi ile, Yüksek Mühendis Okulu' nda, «Posta dersi» okutmuş ve İstanbul Robert Koleji' nin; dînî, içtimâî ve mûsikî mevzûlarında sorduğu suâllere verdiği cevaplar; aynı Kolej'in mu'tad bülteninde neşredilmekle beraber bu yazılar; Avrupa ve Amerika'daki müsteşriklere** dahi gönderilmiştir.

* **Lâyiha:** Genel olarak; "düşünülen bir şey'in yazı haline getirilmesi..." anlamında kullanılır. Hukuk dilinde ise; "tasarı" anlamına gelir.

** **Müsteşrik:** Şark toplulukları'nın tarihini, dilini, edebiyâtını ve folklorunu araştırmakla meşgûl olan âlim.

6 Mart 1938 tarihinde vefât eden Ahmed Avni Konuk, “Merkez Efendi Kabristanı” nda medfundur.

III-B) b) **Mûsikî yönü:** Mûsikî ile iştigâli Dâruşşafaka’ya girdiği tarihte, Zekâî Dede’nin rahle-i tedrîsinde başlamıştır. Çok kuvvetli bir hafızaya sahip olan Ahmed Avni Konuk; Zekâî Dede Efendiden «Tasavvuf Mûsikîsi» ve «Klasik Mûsikî» formlarına dâir bir çok eser meşk etmiş, daha sonra da «Klasik Ekol» de Zekâî Dedeyi takib etmiştir.

Bestelemiş olduğu eserlerin ekserisinin güfteleri de kendisinindir. Hiç bilmediği bir makâmın dahi Edvar kitapları’ nda bulduğu tarifi ile veya kendisine bir kerre meşk edilen daha önce bilmediği bir usûlde eser besteleyecek kadar kuvvetli müziseyen olan Ahmed Avni Konuk; notaya rağbet etmemiştir. Zîrâ; yaradılışındaki yüksek mûsikî kâbiliyyeti, kuvvetli hâfızası ve mûsikîyi ehlerinden meşk etmesi sebebi ile nota bilmeye ihtiyaç hissetmemiştir. Bâzılarının sâdece isimlerinin bilindiği 119 makamdan müteşekkil olarak bestelenmiş olan meşhûr «Kâr-ı Nâtık» da, o’nun fikir kuvveti’nin ne kadar yüksek olduğunun en ’ geçerli delîlidir.

Gençliğinde yakın arkadaşları Dr. Suphi Ezgi ve Râuf Yektâ ile beraber birkaç yıl çalışmış, Konservatuar’ ın yayımladığı «Mevlevî Âyinleri» nin bir kısmının güftesini Türkçe’ye çevirmiştir. Kendi bestelediği Âyinler de Mevlevîhânelerde okunmuştur.

“Dilkeşîde” ve “Bend-i hisar” adı ile iki makam terkeb etmiştir. Tasavvuf mevzû’ üzerine 31 adet eser yazmış olan Ahmed Avni Konuk’un mûsikî’ye dâir yazmış olduğu ve bu tezimizde incelemeye aldığımız, « Hânende güfte mecmûası » da birçok yazılı kaynakda; “... elimizdeki en iyi güfte mecmûası...” olarak tavsif edilmektedir.¹

¹ Türk Mûsikîsi dergisi, “Ebedileşen Dehâlarımız - Ahmed Avni Konuk -”, 9. sayı 7. sahife, 11. sayı, 5-6 sahife

Bilinen mûsikî eserleri; 3 Mevlevî âyini, 1 Kâr-ı nâtık, 21 klasik formda eser ve 15 şarkı'dan ibaretdir.

Bu eserleri şöyle sıralayabiliriz:

- 1-) Bûselik-aşîran mevlvî âyini
 - 2-) Rûy-i ırak mevlvî âyini*
 - 3-) Dilkeşîde mevlvî âyini
 - 4-) 119 makam ve beyitli Rast Kâr-ı nâtık
 - 5-) Hicaz makâmında, Fer' usûlünde; Kâr-ı şevk-i hayal**
 - 6-) Sûzidil, Hafif Kâr***
- “Ey bülbül-i hoş nevâ hâmûş ol”
- 7-) Şehnaz, Hezec Kâr-ı murassâ

Dilkeşîde faslı:

- 8-) Zencîr Birinci beste
- “Cemâl-i dilkeşini âftâba benzetdim”
- 9-) Lenk fahte İkinci beste
- “Dil zülfüne bend oldu ey gonca-dehânım”
- 10-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî
- “Yine bir âh ederek gülşeni hâşâk etdim”
- 11-) Nakış yürük semâî
- “Âh-i seherim nâle-i bülbül gibi dil-sûz”

Rahatı'1 ervah faslı:

- 12-) Hezec Birinci beste
- “Fikrimde hayâlin güzelim şîvenümâdır”

* «Bûselik-aşîran» ve «Rûy-i ırak» âyin-i şerifleri'nde göstermiş olduğu üstün başarıdan dolayı “Neyzen Emin Dede” kendisini “**hem âğyâr-ı Dede**” diyerek tavsîf etmiştir.

** Ahmed Avni bey'in son mûsikî eseridir.

*** 1898 yılında hocası “Zekâî Dede” için yazmış olduğu Mersiye'yi bestelediği eseridir.

13-) Darb-ı Türkî İkinci beste

“Nûr-i hattın sevdiğim her bir hayâle can verir”

14-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî

“Ey nûr-i diyne, nâzını ancak çeken bilir”

15-) Yürük semâî

“Gül mevsimi geldi yine bülbüllere müjde”

Acemaşîran faslı:

16-) Berefşan Beste

“Ey nihâl-i işve meftûn-i cemâlindir gönül”

17-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî

“Gönül fikr-i visâlinle neş‘eden kaldı”

18-) Nakış yürük semâî

“Ey gonca senin derdin ile âh ederim ben”

19-) Dilkeş-Hâveran beste

20-) Dilkeş-Hâveran ağır semâî

“Aşkınla gönül bülbül-i şürîdeser oldu”

21-) Araban, Lenk fahte beste

“Ey nev-nihâl-i işve, aşkınla kârım efgân”

22-) Araban yürük semâî

“Uşşâk’a nâzı ol güzelin bir edâsıdır”

23-) Bayâtiaraban-bûselik, Lenk fahte nakış beste

“Gönülde şevk-i nihânım, tenimde cânımsın”

24-) Bayâtiaraban-bûselik yürük semâî

“Şîvekârım gözlerini bûsa bedel”

25-) Kürdîlihiczakâr makâmında, Aksak semâî usûlünde Ağır semâî

“Aman ey sâkı-i gül-çehre, derdim var bana mey sun”

Şarkılar:

26-) Bestenigâr (Ağır aksak)

“Nev-bahâr oldu hırâm eyle nihâlân-ı çemen”

27-) Bestenigâr (Aksak)

“Bakma mahzûnâne rûy-i zerdime”

28-) Bestenigâr (Sofyan)

“Dil meyl ederek zülf-i perîşânına cânâ”

29-) Muhayyer (Sengin semâî)

“Dil hânesini yıkdı o mestâne nigâhım”

30-) Muhayyer (Düyek)

“Firkât-i hicrinle sînem dağlarım”

31-) Araban (Yürük aksak)

“Elimde sâgâr âh pertev-nisârım”

32-) Arazbar (Ağır düyek)

“Senin aşkınla çâk oldum”

33-) Dilkeşîde (Ağır aksak)

“Sevdiğim lûtfunla oldum haste-dil”

34-) Hüzzam (Orta aksak)

“Neş‘e-i zevk-i dilim âh, câm-ı ihsânındadır”

35-) Karcığar (Yürük aksak)*

“Ey dilber-i şen, sevdim seni ben”

36-) Sipihîr (Düyek)

“Bilmem seni cânâ, nesin”

37-) Sûzidil (Devr-i hindî)

“Mest-i nâzım serzenişlerdir gamım efsûn eden”

38-) Sûzinâk (Curcuna)

“Gönül Ferhâd gibi efkâra daldı”

* İlk mûsikî eseridir.

39-) Şehnaz-bûselik (Aksak)

“Ey gül-i nev-restem üzme bendeni bin nâz ile”

40-) Şevk-i dil (Aksak)

“Oldu gönlüm şimdi şem‘-i hüsnünün pervânesi”²

III-B) c): **Diğer eserleri:** Ahmed Avni Konuk, aynı zamanda bir tasavvuf bilginidir. 3 eseri dışında büyük eserleri basılmamıştır ve Konya kütüphanesi’ ndedir. En büyük eseri; 36 cilt ve 7534 sahife tutan «Mesnevî tercümesi ve şerhi» dir. Mesnevî’ ye yapılmış şerhlerin en büyüğüdür. Ayrıca büyük kıt‘ada kağıtlara yazılmış 28 cüz, 2500 sahifelik “Muhyiddîn İbni‘l Arabî” nin «Füsûsu‘l Hikem» adlı eseri’nin tercümesi de Mesnevî şerhi gibi tasavvuf bakımından fevkalâde ehemmiyetli bir kaynaktır. Ahmed Avni bey san‘ât endişesiyle olmamakla beraber bazı şiirler de kaleme almıştır. Tevfik Fikret’in «Târîb-i Kadîm» ine dînî hissiyât ile yazılmış manzum bir “reddiye” si bulunmaktadır fakat o’nun asıl kıymeti ilmî cebhededir. Diğer eserlerini şöyle sıralayabiliriz:

- 1-) Muhyiddîn İbni‘l Arabî’ nin «Et - Tedbîrâtü‘l - İlâhiyye» si’nin Arabça’dan tercüme ve şerhi.
- 2-) Fahreddin Irâkî’ nin «Leme‘at» ı’nın Arabça’dan tercümesi.
- 3-) Fahreddin Irâkî’ nin «Risâle-i Sipehsâlar» ı’nın Farsca’dan tercümesi.*
- 4-) Envârürrahmân’ın «Mesnevî bahsi» nin tercümesi.
- 5-) Aziz Nesevî’ nin 22 adet «Farsca risâle» si’nin tercümesi.
- 6-) Feridüddin Attar’a ait 2 beyit’ in tercümesi ve şerhi.
- 7-) İmam Rabbânî ve «Mektûbat» hakkında mütâlaaları hâvî bir risâle.
- 8-) Hindli İmdadullâh’ın «Vahdet-i vücud risâlesi» nin tercümesi.
- 9-) Mevlânâ’nın «Fîhi mâfih» adındaki eserinin tercümesi.

² Yılmaz Öztuna, Türk Müsîkîsi Ansiklopedisi, I. cilt, 348. sahife

* Ahmad Avni bey’ in ikinci olarak neşredilen eseridir. (İlk olarak «Hânende» neşrolunmuştur.) Kitaptaki nazımları ekseriyetle nazmen, nesirleri ise nesren Türkceye çevirmiştir.

10-) Hz. îsâ hakkında bir risâle.

11-) Mahmud Şebüsterî' nin «Gülşen-i râz» adlı manzum eserinin tercümesi ve şerhi.

12-) Muhyiddîn ibni'l Arabî' nin «Ahadiye» adındaki risâlesinin şerhi.*

13-) «Vahdet-i vücud - Vahdet-i şühud» mes'elelerine dâir bir eser.** ³

* Eser'in tercümesi Receb Ferdi' nindir.

** "Muhyiddîn ibni'l Arabî" ile "İmam Rabbânî" nin felsefî mesleklerine dâir tenkid ve münâkaşasıdır. Eserde Muhyeddîni Arabî müdâfaa edilmiştir.

³ Saadet Nusret Ergun, Türk Şâirleri, I. cilt, sahife 573-574

BÖLÜM IV

KENDİ ÇALIŞMAMIZ

IV-A Bu çalışmamızda «Hânende güfte mecmûası»; Ferit Devellioğlu' nun «Osmanlıca - Türkce ansiklopedik lûgat» ından istifâde edilerek materyel olarak kullanılmıştır.

Araştırma metodu kullanılarak; « Hânende güfte mecmûası » nın 29-47 , 52-55 , 58-59 , 63-64 , 68-70 , 73-75 , 78-80. sahifeleri arasındaki, **Rast, Rehâvî, Sâzkâr, Sûzidilârâ, Rast-ı cedîd, Pençgâh** ve **Nikriz** makamlarından 153 adet sözlü eser güftesi analiz edilmiştir.

IV-B « Hânende güfte mecmûası » nın 29-47 , 52-55 , 58-59 , 63-64 , 68-70 , 73-75 , 78-80. sahifeleri arasındaki, **Rast, Rehâvî, Sâzkâr, Sûzidilârâ, Rast-ı cedîd, Pençgâh** ve **Nikriz** makamlarından; 153 adet sözlü eser güftesi'nin bu günkü dilde incelenmesi:

RAST FASLI:

Fihrist:

- 1-) Kâr-ı nâtık, Hatipzâde
- 2-) Kâr-ı nâtık, Dede efendi
- 3-) Hafif kâr (Şevknâme), Hoca Abdülkâdir
- 4-) Düyek kâr, Hoca Abdülkâdir
- 5-) Düyek kâr (Haydarnâme), Hoca Abdülkâdir
- 6-) Düyek kâr-ı nev, Dede efendi
- 7-) Devr-i Hindî Kâr-ı muhteşem, Hoca Abdülkâdir

8-) Devr-i hindî nakış beste, Hoca Abdülkâdir

Birinci takım:

9-) Çenber beste, Zaharya

10-) Hafif beste, Tab'î

11-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî, Recep Çelebi

12-) Yürük semâî, Hâfız Post

İkinci takım:

13-) Zencîr beste, Kadri

14-) Hafif beste, Kadri

15-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî, İtrî

16-) Nakış yürük semâî, Hoca Abdülkâdir

Üçüncü takım:

17-) Muhammes beste, Karakızzâde

18-) Hafif Nakış beste, Hoca Abdülkâdir

19-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî, Corci

20-) Nakış yürük semâî, Şeydâ Hâfız

Dördüncü takım:

21-) Berefşan beste, Ayintâbî Mehmed bey

22-) Muhammes nakış beste, Hoca Abdülkâdir

23-) Sengin semâî usûlünde Ağır semâî, Hoca Zekâî efendi

24-) Yürük semâî, Ayintâbî Mehmed bey

Beşinci takım:

25-) Düyek Nakış beste, Hoca Abdülkâdir

26-) Muhammes Nakış beste, Acemler

27-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî, Na'î

28-) Yürük semâî, Bekir Ağa

Altıncı takım:

29-) Zencîr beste, Hoca Zekâî efendi

30-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî, Hoca Abdülkâdir

31-) Nakış yürük semâî, Hoca Abdülkâdir

Şarkıyât:

32-) Marş-ı Âlî-i Hamîdî, Gavatelli Paşa

33-) Rif'at bey

“Ey Şehriyâr-i pür kerem”

34-) Aksak semâî, Hoca Zekâî efendi

“Pâdişâhım oldu dünya gussadan gamdan berî”

35-) Ağır aksak, Şakir ağa

“Mûy-i Jülîdem olupdur serde ankâ lânesi”

36-) Ağır aksak, Ketânî Hâfız efendi

“Zülfün târ-ı şuâ-ı bâsıramdır şânesi”

37-) Ağır aksak, Edhem efendi

“Çeşm-i âlem görmemiştir sen gibi bir şehriyâr”

38-) Aksak, Rif'at bey

“Feryâd ediyor âşık-ı hasretzede her an”

39-) Aksak, Âsım bey

“Sertâ kadem, ey penbe ten”

40-) Aksak, Rızâ efendi

“Zümre-i hûbân içinde pek beğendim ben seni”

41-) Aksak, Hâfız efendi

“Firkatinle dil-i bî-çâreyi bîmâr etdin”

42-) Aksak, Tevfik bey

“Bugün hâl-i firâk-ı yâr ile bîtâb-ı giryânım”

43-) Ağır evfer, Dellalzâde İsmâil efendi

“Seninle neş‘eyâbım ben”

44-) Aksak, Hacı Fâik bey

“Jâleler saçsın nesîm, gülzâre dönsün cûy-i bâr”

45-) Aksak, Ahmed Ârifi

“Bilse bir kerre o şûh hâl-i perîşânımızı”

46-) Aksak, Şâkir ağa

“Hiç bulunmaz böyle dilbaz”

47-) Dede efendi

“sevdi gönlüm bir dilberi”

48-) Aksak, Hacı Fâik bey

“Yetiş imdâdına ey serv bülendim”

49-) Aksak, Hâfız Hüsnü efendi

“Âleme bir başka âlemdir dem-i evvel bahâr”

50-) Aksak, Hâfız Hüsnü efendi

“Düşmüş ammâ aşkı izhâr etmiyor”

51-) Düyek, Ali ağa

“Düşdü gönlüm sana şimdi ey perî”

52-) Düyek, Şâkir ağa

“Her dilden ol meh çalmıyor”

53-) Düyek, Dede efendi

“Bu hüsn ile sen dil rübâ”

54-) Düyek, Dede efendi

“Üftâdenim ey bî-vefâ”

55-) Düyek, Hâfız efendi

“Ey dilber-i âlî neseb”

56-) Düyek, Hasan bey

“Bu hüsn ile ey gonca dehen âfet-i cansın”

57-) Düyek, Dellalzâde

“Andelîb-i sahn-ı aşk-ı gülşenem”

- 58-) Düyek, Nâyî Mehmed efendi
 “Bugün hiç bakmadın ey meh yüzüme”
- 59-) Düyek, Rif‘at bey
 “Almak dilersen bu dil rübâyı”
- 60-) Düyek, Civan ağa
 “Bir acâib hâb-ı gaflete düşdüm”
- 61-) Devr-i hindî, Hacı Ârif bey
 “Ehl-i dil isen kendine zevk eyle cefâyı”
- 62-) Devr-i hindî, Rif‘at bey
 “İltifâtın eyledi ihyâ beni”
- 63-) Devr-i hindî
 “Dönse âlem serteser gülzâre hep”
- 64-) Devr-i hindî, Hacı Fâik bey
 “Levm eder tâ haşre dek gönlüm bana”
- 65-) Düyek, Dede efendi
 “Dil bir güzele meyl etdi hele”
- 66-) Hristâki
 “Âyineyi al destine”
- 67-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey
 “Esdi nesîm-i nev bahâr, âçıldı güller subh dem”
- 68-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey
 “Ey gül nihâl-i işvebaz”
- 69-) Süreyyâ, Âsım bey
 “Hâb-ı gâh-ı yâre girdim arz için ahvâlimi”
- 70-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey
 “Seyl-i âteşden emin olmaz yapılmış hâneler”
- 71-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey
 “Vuslatından gayrı el çekdim yeter ey bî-vefâ”
- 72-) Katakofti, Rif‘at bey
 “Yüz çevirse sevdiğim bu bende-i bî-çâreden”

- 73-) Yürük semâi, Dede efendi
 “Yüzündür cihânı münevver eden”
- 74-) Yürük aksak, Rahmi bey
 “Aşka düşdüm âşık-ı âvâreyim”
- 75-) Yürük aksak, Hacı Ârif bey
 “Mükedder derd-i peyderpeyle şimdi”
- 76-) Yürük aksak, Hacı Fâik bey
 “Mükemmel neş‘edardır meyle şimdi”
- 77-) Yürük aksak, Hristâki
 “Çalıma bak efede, haydindi efede”
- 78-) Curcuna, Hacı Ârif bey
 “N‘eyledi gör bana o mâh-ı mehî”
- 79-) Curcuna, Gâlib bey
 “Bu âb ü tâbı bezm-i işretin giryanlığındandır”
- 80-) Curcuna, Rif‘at bey
 “Gamdan âzâde heman Dünyada bir Meyhanedir”
- 81-) Curcuna, Tanbûri Ali efendi
 “Anlatayım hâlimi dildâre ben”
- 82-) Curcuna, Hacı Ârif bey
 “Âşık oldur kim kılar cânın fedâ cânânına”
- 83-) Curcuna, Melekzet ağa
 “Bir lahza rehâ bulmadı âlâm-ı cihandan”
- 84-) Curcuna, Hacı Ârif bey
 “Bâd-ı âhımdır seni berbâd eden”
- 85-) Curcuna, Cemil bey
 “Şebâbet gitdi elden, başımdan gitmiyor sevda”
- 86-) Curcuna, Osman bey
 “Bin cân ile sevdim seni”
- 87-) Curcuna, Şevki bey
 “Revâdır bu dil-i zârın fegânı”

88-) Curcuna, Cemil bey

“Açdım yüzünü tal‘at-ı dîdârına bakdım”

89-) Yürük semâi, Dede efendi

“Yine bir gül nihâl aldı bu gönlümü”

90-) Dört darplı «Sofyan», Rif‘at bey

“Karlı dağı aşdım geldim”

91-) Mandıra, Rif‘at bey

“Senin aşkın gamı atdı beni engin hicrâne”

92-) Sofyan, Abdi efendi

“Sevdim yine bir nev-civân”

1-) Kâr-ı nâtık, Hatibzâde

“Rast” geldim mürgizâr içre o şûh-i dilkeşe
 Bir usûl ile edip der “Çenber” ettim râm ânı
 Bir “Rehâvî” nağme-i dil-sûze âğâz eyle kim
 Def gibi “Devr-i kebîr” ile döne çarh-ı deni
 Bir “Hafîr” âğâz ile çektim usûle ten ten’i
 Ol “Nihâvend” Acem mahbûbuna tenhâca dün
 Fârisî bilmez misin dedim “Berefşân” dâmeni
 Bir “Nühüft” e nâzîre eyle, eyleyip uşşâka nâz
 Çekdi “Zencîr” e kemendi kâkûlî ammâ beni
 Pençe-i dest-i muhannâsın “Sabâ” tahrîk edip
 Açdı bir zîbâ “Muhammes” ile o gül pirâheni
 Nakşın ol mutrıb “Hüseynî” de kıl icrâ Kârını
 Tek “Düyek” olsun usûlü durma eylendir beni
 Halka-i tevhidde etti “Hisar” dilleri
 Hâyi Hûyi “Sofiyan” e tek yegâne gülşeni
 Gabgabî dildârda bir “Pûselik” yer koymadı

Pîç ü tâb-ı kâkûli etdi “Frenkçin” gerdeni
 Gördü bir “Kürdî” çemende bâğı bân etmiş kazâ
 “Fahte” koynuna serv’in girdi tuttu meskeni
 Tuttu dil semti beyâbân “Hicaz” ı bağdezîn
 Kumda oynatsın “Remel” bahrinde seyrân edeni
 Ben niyâz ettikce o “Şehnâz” e başlarsa ne gam
 Tek “Sakîl”-i bî-mürüvvet olmasın pîrâheni
 Bî-karar iken “Nevâ”-yı bülbül ile bağda
 Eyledi âsûde bir “Devr-i revan” cân ü teni
 Rind olur cânâ “Arâkî” ler sakın bastırmasın
 Bezm-i nuşânûş-ı meyde “Nim devir” ile seni
 “Evc”-i gîr-i âlemi şevk oldu “Nevres” nağmeler
 N’ola rûhânîlere etse “Semâî” rehzeni⁴

2-)Sengin semâî Kâr-ı nâtık, Dede efendi

“Rast” getirip fend ile seyretti nümâyı
 Düştü o dem hâtıra bir beste “Rehâvî”
 Şûle gerek nağme-i “Nikriz” e giderken
 Vardı gönül “Pencügâh” a etti karârı
 Anda durup eyledi “Mâhûr” u temâşa
 Düm dere lel lâ ile gösterdi “Nevâ” yı
 Şevk ile “Uşşâk” a varıp bu dil-i mecnûn
 Eyledi Tanbûr ile bir nağme “Beyâtî”
 Sonra “Nişâbur” a kadem bastı o perde
 Semt-i “Nihâvend” den alıp ol meh-i tâbı

⁴ Ahmed Avni Konuk, « Hânende güfte mecmûası », s. 29. (Bundan sonra gelen dip not numaraları ; « Hânende güfte mecmûası » ndan olduğu için yalnız sahife numarası konulmuştur.).

Bu gece âh ü figânım çıktı “Nühüft” ten
 Vakt-i “Sabâ” ya varıcak sardı meyânı
 Etti gönül çâre eknûn “Çârgâh” okundu
 Aldı ele nây’ı hemân tuttu “Dügâh” 1
 Saydı “Hüseynî” de tamam nağmeyi bir bir
 Eyleyicek saz icrâ devr-i “Hisâr” 1
 Oldu “Muhayyer” o güzel başladı cevre
 “Bûselik” için eyleyicek gizli niyâzı
 Kûy-i “Hicaz” a varıcak pâyine düştüm
 Etti o “Şehnaz” ile bir kerre nigâhı
 “Rahat-ül ervah” ile kıldı bana mânend-i izzet
 Bir kerre koyvermedi ol “Bestenigâr” 1
 Şevk-i “Irak” ile verilen nağmeye revnâk
 “Evc” ile etti gönül tamam makâmı
 Yâr hey hey hey hey hey hey yâr yâr yel le lel
 lel li dost yel le lel li “Rast”
 Tâ nâ tâ nâ tamam makâmı, yâ lâ yâ lâ yâr beli yârim⁴

3-) Hafif Kâr (Şevknâme), Hoca Abdülkâdir

Tâ nâ tâ nâ dere dilli ten cânım, a dere til lil lâ dere
 til lil len (mükerrer) Ez şevk-i tü ân zülf ü cemâl tüne didim
 Ez pâ-yi fütâdim bigûyed neresîdim
 Ten ten nen nî ten nen nen nî ten dere til lil lâ dere til lil len
 (Mükerrer)
 Tâ nâ dir leli dost tâ nen nî tâ nen nî âh dere til lil len
 Hey yâr hey dost ahha yâri men hey yâr hey dost ahha mîri men

⁴ s. 29-30.

Ez pây-i fütâdim bigûyed neresîdim

Ahha ahha yârim ümmîd men hey hey hey hey makbûli men

Miyanhâne

Feryâd besi gerdem ü feryâd resi nist

Âdillere dir dir ten nâ dere dilli ten dere til lil

lâ dere til lil len (mükerrer)

Gûyâ ke derîn kubbe-i firûze kesi nist

Ten nen nen nî ten nen nen nî ten dere til lil lâ dere

til lil len (mükerrer)

Tâ* nâ tâ nâ dere dillî.....ilh** 4

4-) Düyek Kâr, Hoca Abdülkâdir

Uhunnu şevkân ilâ diyârı lakîtu fihâ cemâli selmâ

Yâ lâ yâ lâ âh ye le lel le li vay likîtü fihâ cemâli selmâ

Kemiresâned Azânevâhî nüvîd-i vasleş becânibi mâ

Hey yâr hey dost rânâyı men nüvîd-i vasleş becânibi mâ

Miyanhâne

Nesîm becânib serâ ber âmed ümîd-i vasleş becânibi mâ

Det dere diller ler dir ten nen ni tâ nâ dir ney det dere diller ler dir

ten nen nî tâ nâ dir ney ümîd-i vasleş becânibi mâ

Yâ lâ yâ lâ âh ye le lel le li vay ümîd-i vasleş becânibi mâ^{4*}

* Baskı hatasından dolayı, Osmanlıca yazılmış orijinalinde "nâ" olarak okunmaktadır. Kanâatimizce; "n" harfinin üzerinde görünen bir noktanın aslında iki tane olması ve harf'in "t" olarak düzeltilmesi gerekmektedir.

** "İlâ âhir" in kısaltması. Lûgat ma'nâsı: "Sonuna kadar" dır.

⁴ s. 30.

^{4*} s. 30

5-) Düyek Kâr (Haydarnâme), Hoca Abdülkâdir

Numûneist begûş-i sipihr-i halka-i hur
 Zıtavkı halka begûşân kutbu dîn Haydar
 Cânım ten nâ dir nâ â dir nâ ten nâ tene nî tâ tîl lîl len
 Makbûli men tâ dir te ne nî tene nî tene dir tâ nâ tîl lîl lâ nâ
 Te ne nî tâ dir ney tâ nen nî tâ nen nî ten (mükerrer)
 Te ne nî te nen ten te ne nî ten nî tâ nâ zıtavkı.....ilh
 Cânım hey yâr hey hey hey dost hey hey hey hey hey
 Yâr aha ahha yârim aha ahha mîrim zıtavkı halka
 begûşân.....ilh

Hâne-i sâni

Zirâh-ı Rast resîd ez nevâ-yı kamer aşk
 Eğer bedâire-i tavk-ı enderârî ser cânım

Miyanhâne

Be mihr-i her ki mened pûş-i hazretet ân şûd
 Tâ dere dillî dillî ten te ne nî tenen tenen ten (mükerrer)
 Te ne nî tenen ten te ne nî ten nî ten nâ
 Be nefsi hiyş gâzâ kerd yâ İmâm-ı beşer cânım
 Hey yâr hey hey hey dost.....ilh⁴

6-) Düyek Kâr-ı nev, Dede efendi

Gözümde dâim hayâl-i cânâ, gönülde her dem cemâl-i cânâ
 Hey cânım, hey ömrüm, hey hey hey ey perî rû dilber-i rânâ civân-ı
 nâzenîn

⁴ s. 30

Gam benim, şâdî senin, hicrân benim, devrân senin, yâr benim, devrân senin

Ey nazlı civân, ey dilde nihân, senin gibi güzel efendim
var benim, yâr yâr yâr benim

(Hafif) aşk-ı tû nihâl-i hayret âmed hey hey hey ra'nâ-yı men

Vasl-ı tû kemâl-i hayret âmed hey hey hey ra'nâ-yı men

Cânım tenne nenne nenne nen nen nen nî tenne nenne

nenne nen nen nen nî tennî tenen nî tenen nî tenen nî

Tenen tenen tenen terel lel lel lel lî (mükerrer) vasl-ı tû.....ilh

Tânen nî tânen nî til lil lil lâ dir dir tâ nâ tâ nen nî

Tâ nen nî til lil lâ nâ dir dir ten (mükerrer)

Ten tene nen nen nen nî ten tene nen nen nen nî ten

tene nen nen nen nî til lil lâ nâ dir dir ten (mükerrer)

Ten tene nen nen nen nî til lil lâ nâ dir dir ten yel lel lî

Yel lel lâ ten tene nen nen nen nî ten tene nen nen nen nî ten

Tene nen nen nen nî til lil lâ nâ dir dir ten (mükerrer)

(Semâi) Gül yüzlü mâhım, rahmeyle cânım

Çeşm-i siyâhım, gayet güzelsin

Aşkına zârım, âh oldu kârım

Gel şîvekârım, gâyet güzelsin⁴

7-) Devr-i Hindî Kâr-ı muhteşem, Hoca Abdülkâdir

Hey ki yâr yâr yâr ten ne nen nâ dir nâ hey ki dost dost

Dost ten ne nen nâ dir nâ âh di rem lâ dir nâ di rem lâ dir nâ di
rem lâ

Dir dir ten nen ne de re dil lî yele le le le le le le le le le

⁴ s. 31

le le lel lâ kavî-i muhteşem. Âh ki kûned kavm-i beyakîn
 Ahha ahha hey yâr ahha ahha hey dost ahha ahha hey yâr
 Detderediller ler tennâ dost derediller ler tennâ terdilli ney vay
 terdilli ney vay terdilli ney vay (mükerrer) âh tennâ
 Yentir lâ yentir yele le lî nazlîm vay tennâ yentir lâ yentir yele le lî
 ye lel lele lel lele lel lâ kavî-i muhteşem.

Miyanhâne

Âh nigâ me bâd oberâyed zîkemîn dir dir ten nâ til lil len nâ
 Âh dî rem lâ dir nâ dir dir ten nâ til lil len nâ âh dî rem lâ dir nâ
 Bî haberest Reînüânest tüne in ahha ahha hey yâr
 ahha ahha hey dost ahha ahha hey yâr.....ilh⁴

8-) Devr-i Hindî Nakış beste, Hoca Abdülkâdir

Derd-i mendi âşık-ı bî derdî nemîdâned ki çist
 Himmet-i merdâne nâmerdi nemîdâned ki çist
 Fâriğ ez şâm-ı garîbânest der subh zîmen
 Âftâb mencihan kerdî nemîdâned ki çist^{4*}

⁴ s. 31

^{4*} s. 31

Birinci takım:

9-) Çenber beste, Zaharya

Reng-i mevc-i âb-ı zümrütten boyandı câmesi
 Serv-i sebz endâma dâğ oldu çemen hengâmesi
 Çâk-i sînem gibi pâre pâre kılsam nâmesin
 Nâfız'ın tahrîrden kât'â kesilmez hâmesi
 Benim cânım, cenânım, sultânım, yâr yele lele lele lele lele lî
 Zümrütten boyandı câmesi⁴

10-) Hafif beste, Tab'î

Seyr eyle o billur beden tâze Freng'i
 Benzer kızıl elmaya o gül ruhleri rengi
 Mislin bulamazsın o büt-i işve perest'in
 Gezsen yürüsen İsveç ü Peçle Felemengi
 Yele lel lel le le le le lel lî tere lel lel lel le le le le leli
 lel yentir yele lelle le lel lel le le lel lî hey cânım
 hey ömrüm, hey mîrim, hey hey tene tâdir ney^{4*}

11-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâi, Receb

Çekmiş yüzüne nikâb-ı işve
 Ey mazhar-ı âfitâb-ı işve
 Ten ten dir dir ten te ne nî tâ nâ tene dir ney dir nâ dir ney

⁴ s. 32

^{4*} s. 32

Dir dir ten dir dir ten dir dir te ne nî tâ nâ tâ nâ tâ nâ te ne dir ney
 Ye lel lâ ye le lel lâ ye le le lî yâ lâ yâ lâ yâ lâ ye le le lel lî
 Ey mazhar-ı âfitâb-ı işve

Bend-i sâî

Kim karşı durur nigâh-ı meste

Gelmiş gözüne şerâb-ı işve

Terennüm ke-l-evvel* ⁴

12-) Yürük semâî, Hâfız Post

Gelse o şûh meclise nâz ü tegâfûl eylese
 Reng-i hicâb-ı gülşeni meclisi gül gül eylese
 Taân gerî riyâz-ı huld olur idi vücûh ile
 Âşık-ı zâr-ı gülşeni vaslına bülbül eylese
 Tir ye le lel le le le le le le le le le lî cânım ye le lel
 lel le le lel lel le le lel lî^{4*}

İkinci takım:

13-) Zencîr beste, Kadri

Nakıştır ol hatt-ı lâ'lin beyim dü mîsrâdır
 Dehânın onda nihân şû'bedir mübârekâdır
 O zülf ü kadd o miyân ü kemer o nâz ü edâ

* Ke-l-evvel:(Lûgat ma'nâsı) Evvelki gibi, eskisi gibi

⁴ s. 32

^{4*} s. 32

Rehâvî beste-i Zencîrveş musannâdır
 Servi bülendim, dilpesendim, gel efendim, aman aman
 Beyim dü mîsrâdır⁴

14-) Hafif beste, Kadri

Jâleves bir gonca-i ra'nâyâ düştü gönlümüz
 Sâye-âsâ bir kadd-i bâlâyâ düştü gönlümüz
 Bir nigezle âlemi hem mest ü hem hayrân eder
 Şimdi bir şûh-i cihan-ârâyâ düştü gönlümüz
 Yele lel le lî yele lel le lî yele lel le lî yele lel le lî
 Yentir lâ tir yele le le le le lel lî^{4*}

15-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâi, İtrî Mustafa efendi

Ne bülbülsüz ne giriftâr-ı reng-i bû oluruz
 Bu bağda yine gülçîn-i arzû oluruz
 Nigâh-ı hışm ile mir'ât-ı kalbim etme şikest
 Seninle ey yüzü gül, belki rû be rû oluruz
 Gel, gel, etme bendeni nâlân, ey serv-i hırâmân, sad dâd el amân
 Âfet-i cân, beli, beli, yele lel le lî beli, beli, yele lel le lî, reng-i bû
 oluruz^{4**}

⁴ s. 32

^{4*} s. 32-33

^{4**} s. 33

16-) Nakış yürük semâî, Hoca Abdülkâdir

Âhü biyâ mirzem, âhü biyâ, biyâvü revim ezîn velâyet men tû tû dest
 Merâ begîr-i men dâmen tû sidi mâkûm yârâ ki beynil hayli aynî lekûm
 Bi aynikûm lâ gayri şebitenhâ cânım mençüpervâneym (mükerrer)
 Yâr, yâr, tû nemidânı yâ sidi tû nemidânı yâ rûhi tû nemîdanı habîbi
 tû nemidânı veylû, veylû, vâveylû (mükerrer) âhü biyâ mirzem, âhü biyâ

Hâne-i sâî

Benzim sararıp hazâna döndü sensiz
 Kaddim hâm olup kemâne döndü sensiz
 Öz bâşın içün bu bendene rahm eyle
 Peymâne elimde kâne döndü sensiz
 Şebi tenhâ cânım, mencüpervâneym (mükerrer) yâr, yâr
 Tû nemidânı yâ sidi tû nemidânı yâ rûhi tû nemidânı
 Habîbi, tû nemidânı veylû, veylû, vâveylû (mükerrer) benzim
 sararıp hazâne döndü sensiz⁴

Üçüncü takım:

17-) Muhammes beste, Karakızzâde

Müptelâyım gerçi sana bûy-i vefâsın n'eyleyim
 Gördüğün her yâr ile sen âşinâsın n'eyleyim
 Bir tabîb-i cansın ammâ bî-devâsın sevdiğim
 Çok merâmımca güzelsin pür-cefâsın n'eyleyim
 Bûy-i vefâsın n'eyleyim^{4*}

⁴ s. 33

^{4*} s. 33

18-) Hafif Nakış beste, Hoca Abdülkâdir

İmşeb ki rûhaş çerâğ-ı bezm-i men bûyed ahha yâri men
 Çeşmem zîbahâr-ı ârızeş rûşen bûved ahha yâri men
 Dir dir ten til lil len dere dil lî ten dere dil lî ten nâ
 Ahha yâri men, dir dir ten til lil len dere dil li ten dere dil lî
 ten nâ ahha yâri men

Hâne-i sâni

Kâşâne-i men der'ân-ı zemân rûşen bûved ahha yâri men
 Tarîki-i hâne cümle ez rûşen bûved ahha yâri men
 Terennüm ke-l-evvel⁴

19-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâî, Corci

Gel ey hurşîd-i tal'at bezmgâha mâha dağ olsun
 Kararsın tâb-ı meydan gül'izârın reşk-i bağ olsun
 Tıraş et hattını cânâ, serinde kâkûlün dursun
 Kırılsa leşker-i hatt gam dağil, serdar sağ olsun
 Sîm tendir, gonca femdir, gül pîrihendir vay ömrüm yâr
 Yâr, yâr, cenân ey, mâhâ dağ olsun^{4*}

20-) Nakış yürük semâî, Şeydâ hâfız

Bir yüzden idi yâr ile üslûb-ı muhabbet
 Hatt ile erişti hele mektûb-ı muhabbet
 Kurbânın olam yâr, hayrânın olam dost (mükerrer)
 Men bende-i fermânın olam yâr, gel cânım, gel mîrim, gel ömrüm

⁴ s. 33

^{4*} s. 33

Ey gül-i nûş-i keftevey tûti-i ne güfte bûlbûl-i bağ-ı aşkım
Pend-i fesâne güfte hatt ile erişti.....ilh

Miyanhâne

Ferhâd ne bilir kâide-i nâz ü niyâzı
Âşıkımı sanır kendin o meczûb-ı muhabbet
Terennüm ke-l-evvel⁴

Dördüncü takım:

21-) Bereşan Nakış beste, Ayintâbî Mehmed bey

Haşem benigâhi bürd-i cânâne
Yek cür'a harâbım ki kerd bîgâne çünin bâyed
Ten ni ten ni ten tâ nâ dir ten nen nî ten nî ten tâ nâ
dir ten bîgâne çünin bâyed^{4*}

22-) Muhammes Nakış beste, Hoca Abdülkâdir

Seyr-i gül-i gülşen-i bî tû harâmet
Hûn-i zî firâk-ı tû ber leb-i câmet
Hey, hey, cânım vay, cây-ı tû hâlist dost
dost cânım vay cây-ı hâlist
Hûn-i zî firâk.....ilh

⁴ s. 33-34

^{4*} s. 34

Miyanhâne

Nâle vü zârım çün gül-i rûyeş
Zâr-ı perîşânım hânım hâm-ı mûyeş
Terennüm ke-l-evvel⁴

23-) Sengin semâi usûlünde Ağır semâî, Hoca Zekâî efendi

Durmaz işler tâ ciğerde hançerînin* yâresi
Böyle câir olmasın hiç kimsenin mehpâresi
Bulsalar Ferhâd ile Şîrin bulurdu çâresin
Ehl-i aşkın ölmeden gayrı bulunmaz çâresi^{4*}

24-) Yürük semâî, Ayintâbî

Ben vuslata ettikce temennâyı efendim
Sen etmedesin vâde-i ferdâyı efendim
Meh rûyin ile rûşen olur bezm-i rakîbân
Senden bu umulmazdı a hercâi efendim
Âh ye le lel lî yele yelel lî belî belî tere lel lî âh âh âh
A zîbâyı men vay^{4**}

⁴ s. 34

* "Hançer" kelimesindeki "ç" harfinin Osmanlıca yazımında bulunan üç nokta, mecmûanın orijinalinde; baskı hatası neticesinde bir tane çıkmıştır. Bu durumda kelime; "hancer" olarak okunmaktadır. Yukarıda ise; kanâatimizce doğru bulduğumuz kelime yazılmıştır.

^{4*} s. 34

^{4**} s. 34

Beşinci takım:

25-) Düyek Nakış beste, Hoca Abdülkâdir

Âmed nesîmi subhdem tersenme âzâreş küned
 Tahrîk-i zülf ü anbereş ezhâb-ı bîdâreş küned
 Ten nâ dir nâ detdere dilli ney (mükerrer) tenenî
 tâ dir ney tenenî tâ dir ney dir ney* dir ney ezhâb-ı
 bîdâreş küned amman (mükerrer)
 Ah yele li yele lâ lâ yele lî yele lâ dost (mükerrer)
 Ezhâb-ı bîdâreş küned

Hâne-i sâni

Sultânıma sultânıma rahmetbekün der cânıma
 En demki cân ber leb resed hemrâh kün îmânıma⁴

26-) Muhammes Nakış beste, Acemler

Hem kamer hem zühre vü hem müşterî der âsuman
 Ar'zu mendendi mihâhend-i sâz-ı bişneved
 Yâr yele lel lel li dost yele lel lel li yele lel li
 yâ lâ yele lel lel li dost (mükerrer)

Miyanhâne

Nağme-i Uzzâl ü Şehnâz ü Segâh ü hem Bayât

* “Ney” kelimesinin, Osmanlıca yazımında; “n” harfinin üzerinde bir nokta bulunması gerekirken, orijinal mecmûada baskı hatası sonucu iki nokta çıkmıştır. Bu durum; “n” harfini “t”, “ney” kelimesini ise “tey” okutmaktadır. Yukarıda kanâatimizce doğru olan kelime yazılmıştır.

⁴ s. 34

Rast ez Nikrîz ez şâyet Hicâz-ı bişneved
Terennüm ke-l-evvel⁴

27-) Yürük semâî, Na'î

Âmâde olur zevk-i ceme zümre-i rindân
Geldi yine ıyd oldu cihân hürrem ü handân
Şiminden gerû bir sîm zükun gonca dehenle
Meyhâneye azm eyleyelim bî serv ü sâ mân
Cânım yevel lâ yevel lâ lelel lâ ra'nâ-yı men^{4*}

28-) Yürük semâî, Bekir ağa

Karanfil zülfü nergis çeşmi gülrûh yâsemendir ten
Miyân bir mûmiyândır nâfedek müşk ü hutendir ten
Nigâhım Râkım'a palûde âsâ titriyor tîr tîr
Anın-çün cism-i nâzende heman gül pîrehendir ten
Âh cânım, cânım, vah cenânım, cenânım, hey hey hey
Dir dir ten nâ deredilli tendir ten^{4**}

⁴ s. 34

^{4*} s. 35

^{4**} s. 35

Altıncı takım:

29-) Zencîr beste, Hoca Zekâî efendi

Cûlerle kûhsârda çağlardı kûhken

Zann etme kendi kendine ağlardı kûhken

Şîrin'in acı sözlerini eyledikce yâd

Zencîr-i aşka dağları bağlardı kûhken

Yele le lel lel lel le le le le lel lî tere lel le lel le lel

le lel le lel lel lel lel lel lî yâr çağlardı kûhken⁴

30-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâî, Hoca Abdülkâdir

Ey mâh-ı men der mektebest ender ser-i reh muntazır

Yâ muallim yek zaman o serv ü râ âzâd kün

Âh tir lâ tir lâ yevel lel li tir lâ tir yevel lel le lel

le lî vay tir lâ tir lâ tir lâ tir yevel lel le lel le lî

vây ey yâri men vay yâ muallim.....ilh

Bend-i sâni

O sevdiğim mekteptedir ben yollar üzre muntazır

Ey hâcesi ol şûhu bir dem azâd eyle gel

Terennüm ke-l-evvel^{4*}

⁴ s. 35

^{4*} s. 35

31-) Nakış yürük semâî, Hoca Abdülkâdir

Bir bâm felek bir dam ezân rûy alem râ
 Tâ dir ten ten nî tene nî ten ter dillî tenenen
 Nâ deredillî ney vay (mükerrer) terdillî terdillî terdillî
 Tenenen terdillî terdillî terdillî tenenen nâderedillî ney
 vay nâderedillî ney vay bir bâm felek.....ilh⁴

Şarkıyat:

32-) Marş-ı âlî-i Hamîdi, Gavatelli Paşa

Ey velîniğmet, Âlem-i Şehinşâh-ı Cihân
 Taht-ı Âlî baht-ı Osmâniye verdin izz ü şân
 Sâye-i lûtf-i Hümâyûnunla âlem kâmurân
 Saltanatla çok zaman Sultân Hamid zevk et hemân
 Çok yaşa ey Pâdişâhım devletinle çok yaşa
 Çok yaşa ey Pâdişâhım şevketinle çok yaşa^{4*}

33-) Rif'at bey

Ey şehriyâr-i pür-kerem, ey pâdişâh-ı muhterem
 Vefk-i merâm üzre ümem ahdinde oldu muğtenem

Nakarat

Tahtında sür zevk u safâ, Sultân Hamid binler yaşa
 Verd-i riyâd-ı saltanat, bağ-ı bahâr-ı ma'delet
 Pür- cüd-i hatem menkabet, dâra-yı vâ ferîdun alem

⁴ s. 35

^{4*} s. 36

Eyzan*

Tuttu cihânı sûtûtun fer verdi güne şevketin
Etti zamân-ı devletin dünyâyı mahsûd-ı irem ⁴

34-) Aksak semâi, Hoca Zekâî efendi

Pâdişâhım oldu Dünya gussadan gamdan berî
Câlis-i evreng-i iclâl olduğun günden berî
Eyledin icrâya himmet hükm-i şer'-i enverî

Nakarat

Ömrün uzun olsun ey şâhân-ı asrın serverî
Bezl-i nakd-i lûtf edip mektepler açtın millete
Erdi evlâd-ı vatan sayende mes'ûdiyyete
Tâze can verdin adâletle vücûd-ı devlete

Eyzan

Himmetinle buldu bil-cümle memâlik intizam
Fahriden zât-ı hümayûnunla Ecdâd-ı kiram
Bu duâdır dâimâ vird-i lisân-ı ihtiram ^{4*}

35-) Ağır aksak, Şâkir ağa

Mûy-i jülîdem oluptur serde ankâ lânesi
Düşmüşüm bir dâme kim yoktur halâsın çâresi
Zahmıma ur merhemin unulmaz dil yâresi

Nakarat

* Lûgat ma'nâsı: Yine öyle, kezâ, bu dahî, öteki gibi

⁴ s. 36

^{4*} s. 36

Şem‘-i aşka can atar pervâne-veş dîvânesi
 Bezm-i aşka nay gibi efgân eder pür-gamlara
 Şerhalensin sîneler canlar fedâ ol demlere
 Pek sakın esrârı ifşâ etme nâ-mahremlere⁴

36-) Ağır aksak şarkı, Ketânî Hâfız efendi

Zülfünün târ-ı şuâ-ı bâsıramdır şânesi
 Ol hüâm-yı gamzenin cismim saâdet hânesi
 Âteş-i ruhsâra yandı mürğ-i cânım lânesi

Nakarat

Şem‘-i hüsnün ey perîdildir bu şeb pervânesi
 Bezmini hâs eyleme her bâr nâ-mahremlere
 Bâde sun kâh-i lebinden âşık-ı pür-gamlara
 Yansın âteşler gibi ehl-i haset bu demlere^{4*}

37-) Ağır aksak, Edhem efendi

Çeşm-i âlem görmemiştir sen gibi bir şehriyâr
 Pâdişâhım Hakk seni tahtında etsin ber-karâr
 Asr-ı şâhânende geldik bahtiyârız bahtiyâr

Nakarat

Pâdişâhım Hakk seni tahtında etsin ber-karâr
 Bendegânın dâimâ sâyende etmekte safâ

⁴ s. 36

^{4*} s. 36-37

Devr-i adlinde mezâlim eylemiştir ihtifâ
Kalmadı bir kimsenin kalbinde âsâr-ı cefâ⁴

38-) Aksak, Rif'at bey

Feryâd ediyor âşık-ı hasretzede her ân
Gönlüm o kara gözleri süzdükce perîşân
Sevdâ-yı muhabbetle yanar bu dil-i sûzân
Sînemde nihân vermez âmân nâvek-i müjgân

Nakarat

Baştan ayağa yâre-i ebrû-yu muhabbet
Çâre dediler olsa olur hâsılı vuslat
Ben nâr-ı muhabbetle yanan âşıkım ey mâh
Âteş saçılır aşkın ile eyler isem âh
Yaktın ciğerim nâire-i vasl ile eyvâh
Hançermi sokar gamzelerin sîneme her gâh

Eyzan^{4*}

39-) Aksak, Âsım bey

Ser-tâ-kadem, ey penbe ten
Mecbûrun oldum işte ben
Lûtf ile gel ey gül beden

Nakarat

Mecbûrun oldum işte ben

⁴ s. 37

^{4*} s. 37

Bâşın için ey mehlika
 Etme bana cevır ü cefâ
 Giryânıma subh u mesâ
 Eyzan⁴

40-) Aksak, Rızâ efendi

Zümre-i hûbân içinde pek beğendim ben seni
 Cismime cân ittihâz ettim efendim ben seni
 Rûha teşbîh eyledim ey serv-i bülendim ben seni
 Nakarat

Cismime cân ittihâz ettim efendim ben seni
 Ârızındır gülistân-ı hüsnünün verd-i teri
 Kâmetindir saye-i bağ-ı melâhat ar'arı
 Cevher-i kân-ı letâfettir vücûdun ey perî^{4*}

41-) Aksak, Hâfız efendi

Firkatinle dil-i bî-çâreyi bîmâr ettin
 Acımazmı yüreğin merhametin yokmu senin
 Nâz ile cân ü cihândan beni bîzâr ettin
 Nakarat

Acımazmı yüreğin merhametin yokmu senin
 Seni cânâ geceler subha değin ben anayım

⁴ s. 37

^{4*} s. 37

Hasret-i hicrin ile hûn-ı derûna kanayım
 Âteş-i aşkın ile böyle bütün gün yanayım
 Eyzan⁴

42-) Aksak, Tefvik bey

Bugün hâl-i firâk-ı yâr ile bîtâb-ı giryânım
 Garîbim derd-i hasretle âmân çâk-i girîbânım
 Çıkar eflâke her demde sadâ-yı rikkat efşânım
 ki gâib oldu dîdemden o yâr-i mehr-i tâbânım

Nakarat

Amân sâkî, canım sâkî, anın çün pek perîşânım
 Heman sun sâgâr-ı bârî sen ol dafîi efkârım
 Ne müşkülmüş tahammül etmek sevdâ vü hicrâna
 Gidip neş'em tamâmıyla tahvil etti efgâna
 Hele geldikce o mâh'ın hayâli ufk-ı çeşmâna
 Ne mümkün kılmamak cânâ fedâ oldukta cânâna

Eyzan^{4*}

43-) Ağır evfer şarkı, Dellalzâde İsmâil efendi

Seninle neş'eyâbım ben
 Safâ-yı hâtırımsın sen
 Mizâcın lûtf-i şefkatken

Nakarat

Safâ-yı hâtırımsın sen

⁴ s. 37

^{4*} s. 38

Seni gördüğümde ey gülfem
 Gelir keyfim benim her dem
 Olur aklım benim ol dem
 Eyzan⁴

44-) Aksak, Hacı Fâik bey

Jâleler saçsın nesîm, gülzâre dönsün cûy-i bâr
 Feyz-i nisân ile pür olsun çemen gelsin bahâr
 Gülşen-i renc-i hazân etti yeter çün târ ü mâr
 Nakarat

Feyz-i nisân ile pür olsun çemen gelsin bahâr
 Gonca açsın gülbun artık şad-gâm olsun hazân
 Gelmez oldu bûleri ol yâsemen kâküllerin
 Eyledi fasl-ı harîf hâlin diğer gûn dillerin
 Boynunu büktü ocağında nice sünbüllerin
 Eyzan^{4*}

45-) Aksak şarkı, Ahmed Ârifî beyefendi

Bilse bir kerre o şûh hâl-i perîşânımızı
 Rahmedip yakmaz idi bu derece cânımızı
 O ne hikmettir acep yâremi te'sîr etmez
 Kâfir îmâne gelir dinlese efgânımızı
 Temelinden yıkılıp oldu harâb içre harâp
 Nice ta'mîr edelim bu dil-i vîrânımızı

⁴ s. 38

^{4*} s. 38

Sabr ü sâ mânımızı dîdelerin etti harâp
 Şimdi içmekmi diler gamzelerin kânımızı
 Eder aşk ehli fedâ vâ rını artık Sabrî
 Varalım biz dahî takdîm edelim cânımızı⁴

46-) Aksak şarkı, Şâkir ağa

Hiç bulunmaz böyle dil-bâz
 Neler etti bana bu yâz
 Âşıkına gâyet kurnâz

Nakarat

Neler etti bana bu yâz
 Pek küçüktür girmez ele
 Bezme gelir güle güle
 Gönlümü pek üzdü hele
 Eyzan^{4*}

47-) Aksak şarkı, Dede efendi

Sevdi gönlüm bir dilberi
 Kıldım fedâ cân ü seri
 Kim görse olmaz müşteri

Nakarat

Böyle güzel mehpeykeri
 Sevdimse de vardır yeri

⁴ s. 38

^{4*} s. 38

Mehpâredir ol gül cemâl
 Gözler elâ kâşî hilâl
 Tarz-ı endâmı hûri misâl
 Eyzan⁴

48-) Aksak şarkı, Hacı Fâik bey

Yetiş imdâdına ey serv bülendim
 Sana meftûn olalı zülfü kemendim
 Yanıyor âşık-ı bî-çârene rahmet
 Nakarat

Sana bin cân ile âşıktır efendim
 Beni sen gayre kıyâs etme civânım
 Bana rahm eyle heman lûtf ile cânım
 Bu hakîr Fâik'e hiç yokmu mürüvvet
 Eyzan^{4*}

49-) Aksak, Hâfız Hüsnü efendi

Âleme bir başka âlemdir dem-i evvel bahâr
 Nâz ile gonca kızarmış bir niyâz eyler hezâr
 Görmedim âlemde böyle bir zamân-ı pür-misâl
 Nakarat

Bir nigâh et kâinâta gör ne rütbe neş'e vâr
 Vâr ise zerre şuûrun zevk ile ol neş'edâr
 Sâlınpı refâtâr ile her bir şukûfe baş eyer

⁴ s. 39

^{4*} s. 39

Seyr edince dilden ey Nâzım ne gam varsa gider
 Nağme-i bûlbûl ile Billah zamânım hoş geçer
 Eyzan⁴

50-) Aksak, Hâfız Hüsni efendi

Düşmüş ammâ aşkı izhâr etmiyor
 Anladım bî-hûde kim zâr etmiyor
 Gel bu hâl-i iptilâ' dan geç derim
 Nakarat

Lezzet almış gönlüme kâr etmiyor

Etmede her hâl-i şûha imtisâl
 Eyliyor bî-çâre ümmîd-i visâl
 Fâriğ ol derlerse eyler infiâl
 Eyzan^{4*}

51-) Düyek, Ali ağa

Düştü gönlüm sana şimdi ey perî
 Alıp aklım ettin ey meh serserî
 Yoluna versem sezâ cân ü serî
 Nakarat

Sevdi cân sen gibi yosma dilberî

⁴ s. 39

^{4*} s. 39

Bakmış oldum bir kerre gerdânına
 Hâlimi fehm ettin aldın yânına
 Âşıkın ateş bıraktın cânına
 Eyzan⁴

52-) Düyek, Şâkir ağa

Her dilden ol meh çalmıyor
 Ben zârın âhın almıyor
 Ferdâya gerçi salmıyor
 Nakarat
 Bende tahammül kalmıyor

Birden hemân haz etti can
 Gitti irâde nâgehân
 Reftâr edince ol civân
 Eyzan^{4*}

53-) Düyek, Dede efendi

Bu hüsn ile sen dil-rübâ
 Bir bî-bedel cânânesin
 Târife hâcet ne bana
 Bilmezmiyim cânânesin
 Nakarat

⁴ s. 39

^{4*} s. 39-40

Ey nâzenin ey mehcebin
Bilmezmiyim cânânesin

Leylâ'-veşim i'zâz edip
Ağyârdan mümtâz edip
Sahrâya saldı nâz edip
Mecnûn gibi dîvânesin
Eyzan⁴

54-) Düyek, Dede efendi

Üftâdenim ey bî-vefâ
Lâyıkmıdır bunca cefâ
Cürmüm nedir bildir bana
Nakarat
Lâyıkmıdır bunca cefâ

İnkâr edersin sevdiğim
Ağyâr ile hep gezdiğin
Bildim yalanlar düzdüğün
Eyzan^{4*}

55-) Düyek, Hâfız efendi

Ey dilber-i âlî neseb
Kimlerle hem-demsin bu şeb

⁴ s. 40

^{4*} s. 40

Fikrim budur ey meh aceb
 Nakarat
 Kimlerle hem-demsin bu şeb

Bunca niyâz ettim sana
 Gûş etmiyorsun dil-rübâ
 Yalvarırım bildir bana
 Eyzan⁴

56-) Düyek, Hasan bey

Bu hüsn ile ey gonca dehen âfet-i cânslın
 Âlemde bedel yok sana mahbûb-ı cihânsın
 Gül gibi açıl gülşene gel tâze fidânsın
 Nakarat
 Görsün seni bûlbûl gül-i zîbâsını ânsın
 Gül arz-ı cemâl et ki bûlbûlden utânsın

Dil-beste o gîysû-yi semen bûyine sünbûl
 Bûs-i lebinin derd ile dil teşnesidir gül
 Gül mevsimidir sen dahî ey gonca âçıl gül
 Eyzan^{4*}

⁴ s. 40

^{4*} s. 40

57-) Düyek, Dellalzâde

Andelîb-i sahn-ı aşk-ı gülşenem
 Ey nihâl-i nev-beri bâğ-ı irem
 Hâlimi ben kimlere şekvâ edem

Nakarat

Men türâ ezcân ü dil üftâde em
 Bilmiş ol sevdim seni ey gonca-fem

Âşıkım ey meh sana dil âşinâ
 Derd-i ruhsâr-ı tû giryân kerd merâ
 Var ise ben gibi âşıkın salâ

Eyzan⁴

58-) Düyek, Nâyî Mehmed efendi

Bugün hiç bakmadın ey meh yüzüme
 Harâm oldu bu şeb uyku gözüme
 Gelirsin birgün olurda sözüme

Nakarat

Harâm oldu bu şeb uyku gözüme

Hayâl-i vaslını kurdum oturdum
 Bu gece subh olunca öyle durdum
 Yârın teşrîfini gâyetle kurdum

Eyzan^{4*}

⁴ s. 40-41

^{4*} s. 41

59-) Düyek, Rif'at bey

Âlmak dilersen bu dil-rübâyı
Seyreyle yâ hû çeşm-i elâyı
Takmış peşine bin müptelâyı

Nakarat

Seyreyle yâ hû çeşm-i elâyı

Bin türlü sözler gûşuna girmez
Dâmân-ı vasla eller irişmez
Dâm-ı visâle kendini vermez

Eyzan⁴

60-) Düyek, Civan ağa

Bir acâip hâb-ı gaflete düştüm
Ne uyutur beni ne uyandırır
Nihâyetsiz gam-ı hicrâne düştüm

Nakarat

Günden güne bana dert kazandırır

Sana âşık oldum diye ey peri
Bunca istiğnânın var mıdır yeri
Bilmez misin a sevdiğim ekserî

Nakarat

Âşık çok cevır ü naz usandırır^{4*}

⁴ s. 41

^{4*} s. 41

61-) Devr-i hindî, Hacı Ârif bey

Ehl-i dil isen kendine zevk eyle cefâyı
 Mihnette bulur âşık olan şevk u safâyı
 Sermest-i mey ol bir yana at fikr-i sivâyı
 Sermâye-i hazz eyle heman aşk ü hevâyı
 Nakarat

İç bâde güzel sev var ise akl u şuûrun
 Dünya var imiş yâki yok imiş ne umûrun

Dehrin olamaz derdine âlâmına pâyân
 Zîrâ ne biter ne tükenir mihnet-i devrân
 Pür neş'e ol eylen mey ü mahbûb ile her ân
 Ömrün geçirir zevk ile her sâhib-i irfân
 Eyzan⁴

62-) Devr-i hindî, Rif'at bey

İtifâtın eyledi ihyâ beni
 Kem nazardan saklasın Mevlâ seni
 Zîb ü bâğ-ı nâz eyle sen gülşeni
 Nakarat
 Kem nazardan saklasın Mevlâ seni

⁴ s. 41

İntizâm-ı câmeden vârestesin
 Nûr'a teşbîh eylesem şâyestesin
 Verd-i nâzım nâzik güldestesin
 Eyzan⁴

63-) Devr-i hindî

Dönse âlem ser-te-ser gülzâre hep
 Üstüne gül koklamam ey gonce leb
 Bu kadar çevre nedir bilmem sebep
 Nakarat
 Üstüne gül koklamam ey gonce leb

Firkâtin yaktı dil-i vîrânımı
 Merhamet kıl gûş edip efgânımı
 Tiğ-i aşkınla döküp al kanımı
 Eyzan^{4*}

64-) Devr-i hindî, Hacı Fâik bey

Levm eder tâ haşre dek gönlüm bana
 Ben bu cânı sana etmezdim fedâ
 Bilmiş olsun cümle yâr ü âşinâ
 Nakarat
 Âşıkım kayd-ı hayat ile sana^{4**}

⁴ s. 42

^{4*} s. 42

^{4**} s. 42

65-) D y k, Dede efendi

Dil bir güzele meyl etti hele
F   etme ele, sevdim ben seni

Nakarat

Gel, gel, gel, dil sevdi seni, aman r yinde beni
ol s m gerdeni, yaktın bendeni

Sammur gibi k  , onaltıdır ya 
Gel eyleme f  , sevdim ben seni⁴

66-) Hristâki

 yineyi al destine
Bak d de-i ser-mestine
Görmek dilersen neşeyi

Nakarat

Bak d de-i ser-mestine

A  s ne-i s min beri
Sa  üstüne zülf-i teri
 yinede bu hâl ile
Eyzan^{4*}

⁴ s. 42

^{4*} s. 42

67-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey

Esti nesîm-i nev-bahâr, âçıldı güller subh dem
Açsın bizimde gönlümüz sâkî medet, sun câm ü cem
Erdî yine ürd-i behişt, oldu hevâ anber sirişt

Nakarat

Âlem behişt, ender behişt, her kûşe bir bağ-ı irem
Gül devr-i ıyş eyyâmıdır, zevk u safâ hengâmıdır
Âşıkların bayramıdır, bu mevsim-i ferhunde dem
Dönsün yine peymâneler, olsun tehî humhâneler

Nakarat

Rakseylesin mestâneler, mutriplar ettikce neğam⁴

68-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey

Ey gül nihâl-i işve-bâz
Âşûb-ı cân ü şîve-sâz
Gönlüm sana eyler niyâz

Nakarat

Sahrâlara azm edelim
Tenhâca bir bezm edelim

Sun nâz ile câm-ı mülû
Mest eyle gel mahzun dili
Bağ-ı safânın bülbülü

Eyzan^{4*}

⁴ s. 42-43

^{4*} s. 43

69-) Süreyyâ, Âsım bey

Hâb-ı gâh-ı yâre girdim arz içün ahvâlimi
 Bir perîşan hâlini gördüm unuttum hâlimi
 Sâki ten icrâ ederken dîde eşk-i âlimi

Nakarat

Leblerinde, sînesinde, gizlenen âmâlimi
 Leblerimle topladım terbik edin ikbâlimi

İftirâk-ı yâr ile olmuş dilim pek dâğ-dâr
 Âh çekerim hicr ile bûlbûl gibi leyl ü nehâr
 Çok şükürler şimdi oldum her cihetle bahtiyâr

Eyzan⁴

70-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey

Seyl-i âteştin emîn olmaz yapılmış hâneler
 Rahat isterlerse ma'mûr olmasın vîrâneler
 Bir gelen bir dahî gelmez baksana ey dehr-i dîn

Nakarat

Böylemi ikrâm eder mihmâne sâhip hâneler^{4*}

⁴ s. 43

^{4*} s. 43

71-) Süreyyâ, Hacı Ârif bey*

Vuslatından gayrı el çektim yeter ey bî-vefâ
Dilfikâr ettin beni şimden gerû eyle safâ
Hicr-i sûzânınla her an eyledin cevri ü cefâ

Nakarat

Dilfikâr ettin beni şimden gerû eyle safâ

Hicr-i sûzânınla her gâh çürüyor cism ü tenim
Âh ü zârım böyle oldu şimdi dağlar meskenim
Sanki dersin sana te'sîr etmiyor âhım benim

Eyzan⁴

72-) Katakofti, Rif'at bey

Yüz çevirse sevdiğim bu bende-i bî-çâreden
Olsa âlem bir yana vazgeçmem ol mehpâreden
Tiğ-i cevriyle görünmez olsa sînem yâreden

Nakarat

Olsa âlem bir yana vazgeçmem ol mehpâreden

Ol şeh-i hüsne yanıp yakılmada bir âşıkım
İltifât-ı lûtfuna zanneylerimki lâyıkım
Hâsılı dönmem gönül dâvâ-yı aşkta sâdıkım

Eyzan^{4*}

* Mecmûada muhtemelen baskı hatası sonucu "Süreyyâ" olarak gösterilen eser, aslında "Müsemmen" usûlündedir.

⁴ s. 43

^{4*} s. 43

73-) Yürük semâi, Dede efendi

Yüzündür cihânı münevver eden
Fedâdır yoluna bu cân ü bu ten
Seninçün yandığım nedendir neden

Nakarat

Sendenmidir, bendenmidir, dildenmidir, âh

Niçün sen kıyarsın acep dostuna
Kapıldım elâ gözlerinin mestine
Mâilim ol gonca gülün üstüne⁴

74-) Yürük aksak, Rahmi bey

Aşka düştüm âşık-ı âvâreyim
Âh ben bî-çâre, pek bî-çâreyim
Âlem-i mihnette bir gam-hâreyim

Nakarat

Âh ben bî-çâre, pek bî-çâreyim^{4*}

75-) Yürük aksak, Hacı Ârif bey

Mükedder derd-i peyderpeyle şimdi
Gönül eylenmiyor bir şeyle şimdi
Ne meyle, ne nevâ-yı neyle şimdi

Nakarat

⁴ s. 43-44

^{4*} s. 44

Gönül eylenmiyor bir şeyle şimdi

Muhabbet vâsıl olmuştu kemâle

Geçenler benzedi hâb ü hayâle

Nihâyet yokmudur bilmem bu hâle

Eyzan⁴

76-) Yürük aksak, Hacı Fâik bey

Mükemmel neş'edâdır meyle şimdi

Gönül eylenmede her şeyle şimdi

Def ü ud ü kemân ü neyle şimdi

Nakarat

Gönül eylenmede her şeyle şimdi

Muhabbet olmada vâsıl kemâle

Zaman bulmuştum ikmâl-i visâle

Ne dersin işte Fâik sen bu hâle

Eyzan^{4*}

77-) Yürük aksak, Hristâki

Çalıma* bak efede, haydindi efede

Nasıl durmuş tepede, haydindi tepede

⁴ s. 44

^{4*} s. 44

* Mecmûada "çalıma" olması gereken kelime, "ç" harfinde bulunan üç noktanın baskı hatası sonucu çıkmamasından dolayı "halıma" olarak okunmaktadır. Yukarıda "çalıma" yazılmıştır.

Açık saçık yeledе, haydindi yeledе
Tarabulus fesede, haydindi fesede

Nakarat

Başı göğе eriyor, haydindi eriyor
Bulutlara giriyor, haydindi giriyor

Efe delikanlıdır, haydindi kanlıdır
Şanlıdır hem anlıdır, haydindi anlıdır
Gözleri dumanlıdır, haydindi manlıdır
Sanki dokuz canlıdır, haydindi canlıdır

Nakarat

Feleğе taş atıyor, haydindi atıyor
Halka tafra satıyor, haydindi satıyor⁴

78-) Curcuna, Hacı Ârif bey

N'eyledi gör bana o mâh-ı mehi
Dâğâ* düşürdü bu dil-i vâlihi
Geşt ederim aşk ile deşt vü rehi
Nâle vü efgânımı sanma tehî

Nakarat

Âh minel aşk ve hâlâtihi
Ahraka kalbi biharârâtihi
Mânazarel ayni ilâ gayriküm
Uksimu Billâhi ve âyâtihi

⁴ s. 44

* Mecmûada "tâğâ" okunmaktadır. Kanâatimizce ma'nâyı tamamlayan doğru kelime "dâğâ" dır.

Bezm-i muhabbette o çeşm-i siyah
 Mest iken etti bana bir nigâh
 Kalmadı âşıklığıma iştibah
 Yandı kebab oldu ciğer âh ü vâh
 Eyzan⁴

79-) Curcuna, Gâlib bey

Bu âb ü tâbî bezm-i iştetin giryânlığımdandır
 Bu germagermi-i meclis benim sûzânlığımdandır
 Bu bîcâhandeler zann etme kim handânlığımdandır
 Nakarat
 Bu vâz-ı nâşekibi sevdiğim hayrânlığımdandır

Sen ey verd-i melâhat handelerle mey ederken nûş
 Nasıl bir tavr-ı mahzûnâne etmişti beni hâmûş
 Kerem kıl bir kusûr ettimse afvet olmuşum bî-hûş^{4*}

80-) Curcuna, Rif'at bey

Gamdan âzâde hemân dünyada bir meyhânedir
 Def'i gam etmek için âlet ise peymânedir
 Neş'e-i zevk-i meyi tahkîr eden dîvânedir
 Nakarat
 Gam gelir, şâdi gider çün dil misâfirhânedir
 Def'i gam etmek için âlet ise peymânedir

⁴ s. 44-45

^{4*} s. 45

Sun peyâpey câm-ı meyden kim hayâtı tâzedir
 Neş'e vermek bâdeye mahsus minnet sâzedir
 Sâkî-i meclis bizim çün tek hemân bir tâzedir
 Eyzan⁴

81-) Curcuna, Tanbûri Ali efendi

Anlatayım hâlimi dildâre ben
 Derd-i firâka arayım çâre ben
 Sabredeyim nice bir âzâre ben
 Nakarat
 Yaş dökeyim yalvarayım yâre ben

Şûh-i sitemkâre recâ eylemem
 Kaddimi bî-hûde düta eylemem
 Kimseden ümmîd-i devâ eylemem
 Eyzan^{4*}

82-) Curcuna, Hacı Ârif bey

Âşık oldur kim kılar cânın fedâ cânânına
 Meyl-i cânân etmesin her kimki kıymaz cânına
 Cânını cânâna vermektir kemâli âşıkın
 Nakarat
 Vermeyen cân îtirâf etmek gerek noksânına

⁴ s. 45

^{4*} s. 45

Aşk resmin âşık öğrenmek gerek pervânen
 Kim yanar gördükte şem'in âteş-i sûzânına
 Kimseler cânân için cân vermeye lâf etmesin
 kim gelipdir bu sıfat ancak Fuzûlî şânına⁴

83-) Curcuna, Melekzet ağa

Bir lahza rehâ bulmadı âlâm-ı cihândan
 Kurtulmadı bî-çâre gönül âh ü figândan
 Rencîde olur dem be dem evzâ-ı zâmandan

Nakarat

Kurtulmadı bî-çâre gönül âh ü figândan

Yıllarca esîr etti beni leylî edâya
 Ferhâd gibi ârâm-ı dili vird-i hevâyâ
 Uğrattı felek bâşımı bin türlü belâyâ
 Eyzan^{4*}

84-) Curcuna, Hacı Ârif bey

Bâd-ı âhımdır seni berbât eden
 Bak ne hâle girdin ey nâzik beden
 Âşıka cevri eylemekten işte sen

Nakarat

Bak ne hâle girdin ey nâzik beden

⁴ s. 45

^{4*} s. 45-46

Etmeyimde n'eyleyim ben âh ü vâh
 Gül yüzün bâd-ı hazân etti tebâh
 Bir kerre âyineye etsen nigâh
 Eyzan⁴

85-) Curcuna, Cemil bey

Şebâbet gitti elden bâşımdan gitmiyor sevdâ
 Tükendi tâkât ü tâbım muhabbet bitmiyor hâlâ
 Terakkî etmede sinnim tedennî etmiyor aslâ
 Nakarat

Hayâtım mahvolup gitti muhabbet bitmiyor hâlâ

Cefâ-yı yâri çekmek hâric ammâ iktidârımdan
 Muhabbet hissi çıkmaz bir dakîka kalb-i zârımdan
 Ölüsemde işitsinler bu feryâdı mezarımdan
 Eyzan^{4*}

86-) Curcuna, Osman bey

Bin cân ile sevdim seni
 Lûtf eyle şâd et bendeni
 Sensin mürüvvet mâdeni
 Nakarat

Lûtf eyle şâd et bendeni

⁴ s. 46

^{4*} s. 46

Sen vâh iken ey mâh rû
 Bir şûha etmem serfürû
 Hasretkeşim çoktan berû
 Eyzan⁴

87-) Curcuna, Şevki bey

Revâdır* bu dil-i zârın figânı
 Hayâl eyler gönül geçmiş zamânı
 Geçen demler değer misl-i cihânı
 Nakarat
 Hayâl eyler gönül geçmiş zamânı
 Eyzan^{4*}

88-) Curcuna, Cemil bey

Açtım yüzünü tal'at-ı dîdârına baktım
 Elceğizimle kendimi âteşlere yaktım
 Gönلümü bilerek düzah-ı hicrâne bıraktım
 Nakarat
 Elceğizimle kendimi âteşlere yaktım

⁴ s. 46

* Mecmûada “revâdır” olarak yazılan kelime; Mûsikî âleminde “nedendir” olarak bilinmektedir.

^{4*} s. 46

Sevdim o perî peykeri evvel nazarımda
 Yer tuttu siyah saçları sevdâ-yı serimde
 Geldi başıma çâre ne varmış kaderimde
 Eyzan⁴

89-) Yürük semâi, Dede efendi

Yine bir gül nihâl aldı bu gönlümü
 Sîm ten, gonce fem, bî-bedel ol güzel
 Âteşi ruhlerî, yaktı bu gönlümü
 Nakarat

Pür edâ, pür cefâ, pek küçük, pek güzel

Görmedim kimsede böyle bir dil-rübâ
 Böyle kaş, böyle göz, böyle el, böyle yüz
 Âşıkın bağrını üzme ye göz süzer
 Eyzan^{4*}

90-) Dört darplı sofyan, Rif'at bey

Karlı dağı aştım geldim, aşk oduna düştüm geldim
 Ben yâre kavuştum geldim, ben gönlümü aldıldım
 Nakarat
 Gül benzimi soldurdum, nazlıca yardan ayrıldım
 Dağlara düştüm geldim

⁴ s. 46

^{4*} s. 46-47

Benim ol dîdesi pür-hûn, zülfün gibi kaddin mevzûn
 Ko desinler bana meftûn, ben gönlümü aldıldım
 Eyzan⁴

91-) Mandıra, Rif'at bey

Senin aşkın gamı attı beni engin hicrâna
 Yanar âteşle cismim dalsada nâ-yâb ummâna
 Biraz tatlı su serp cânâ aman şu kalb-i sûzâna
 Nakarat
 Sirişkim sil sükûn gelsin ey şûh-i çeşm-i giryâna

N'olur vaslına bir kerre beni sen eylesen dil-şâd
 Yed-i lûtfunla gamlardan buyursan gönlümü âzâd
 Yeter artık ki hicrinle nice dem eylerim feryâd
 Eyzan^{4*}

92-) Sofyan, Abdi efendi

Sevdim yine bir nev-civân
 Aşkî derûnumda nihân
 Gâyetle mümtâz-ı cihân
 Nakarat
 Dil müptelâdır el amân

⁴ s. 47

^{4*} s. 47

Düştü gönül ol mehveşe
 Ol mehlîkâ-yı serkeşe
 Yandı vücûdum âteşe
 Eyzan⁴

Not: 29-47. sayfeler arasındaki 92 adet sözlü eser güftesini hâvî «Rast faslı»nın sonundaki 48, 49, 50. sayfeler boştur. «Rehâvî faslı» 51. sayfede başlamaktadır.

REHÂVÎ FASLI:

Fihrist:

1-) Hafif kâr, Gulam Şâdî

Birinci takım:

- 2-) Remel beste, Kapdanzâde
- 3-) Muhammes beste, Dede efendi
- 4-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî, Hâfız Post
- 5-) Nakış yürük semâî, Hoca Abdülkâdir

İkinci takım:

- 6-) Frengî fer' beste, Kapdanzâde
- 7-) Muhammes beste, Kapdanzâde
- 8-) Sengin semâî usûlünde Ağır semâî, Tab'î
- 9-) Yürük semâî, İtrî efendi

⁴ s. 47

Şarkıyât:

10-) Ağır aksak, İstavrî usta

“Bu kemâl-i hüsn ile ey mehlîkâ’..”

11-) Nûri bey

“Hayli demdir hasretim ey meh”

12-) Düyek, İsmet ağa

“Nâr-ı aşkın yakdı benî”

13-) Düyek, Dede efendi

“Ey bülend ahter şeh-i sâhib...”

14-) Nâyî Hacı Pityoz

“Mestâne-i çeşmin beni...”

1-) Hafif kâr, Gulam Şâdî

Âh tene dir ten nî tâ nâ dir ten tene dir ten nî tâ nâ dir ten

Ten ten tâ nâ dir ney tene dir ten nî tâ nâ dir

Âfet-i sâd dūd mân âteş-i sâd hâr meni

Sâde levh bin ki gûyed râhat-ı cân-ı meni

Ten ten tâ nâ dir nâ tene dir ten ten nen nâ dir ten ten ten

Tâ nâ dir nâ tene dir ten ten nen nâ dir ten terdillî terdillî

terdillî terdillî ler dir tâ nâ tene dir ten ten nen nâ dir ten

Sâde levh bin ki.....İlh

Hey, hey, hey, hey, yâr aha hey, hey, zîbâ-yı men dost

dost, dost, hey yâr, aha hey, hey, hey, makbûl-i men

Miyanhâne

Âh be merâm-ı yâr-ı bâşed büved ender-i aşk-ı o

Çün dest nemi dehed visâleş beli yârim

Ra’nâ-yı men, dost men derd-i men hayâleş beli yârim

Ra’nâ-yı men, hey, hey, hey, hey, yâr, aha hey, hey

Zîbâ-yı men dost, dost, dost, hey yâr aha
hey, hey, makbûl-i men⁴

Birinci takım:

2-) Remel beste, Kapdanzâde

Seyret izâr-ı yâri hatt-ı müşk-i bâr ile
Hoştur çemende mevsim-i gül nev-bahâr ile
Dildâra bûs-ı lâ'li içün ettim arz- hâl
Kaydım said şimdi benim der-kenar ile
Ten tiril lel le le lel lel le le le lel lel lele lele lel lî
Tere le le le le le le le le le lel lel lel lî yele lâ yel lel lâ
Ten terel lel le le lel lel lî^{4*}

3-) Muhammes beste, Dede efendi

Ne edâdır, bu ne kâküldür bu
Bu ne gonca, bu ne sünbüldür bu
Fehmeder meylimi gûyâ bilmez
Ne tegâfûl, ne tecâhüldür bu
Sevdiğim ey kâşî kemân âh el aman^{4**}

⁴ s. 52

^{4*} s. 52

^{4**} s. 52

4-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâî, Hafız Post

Dile mâye-i safâdır hatt-ı rûy-i yâr derler
 Kişinin komaz dilinde gamını bahâr derler
 O nihâl-i bağ-ı işve sanada eder temâyül
 Ten dir dî derellî ten ten ten dir ten ten ten
 Ne nen nen nâ hey, hey, hey, hey, hey hatt-ı rûy-i yâr
 derler⁴

5-) Nakış yürük semâî, Hoca Abdülkâdir

Ger siyeh-i çünin büved çeşm-i tü ber helâkimâ
 Ez pes-i merki âşıkân sürme kûnend hâkimâ
 Ten detderedim dilleredim âdilleredim
 nâtenedir nâtenedir nâtenedir ten (mükerrer)
 Cânım, ömrüm, hey mîrim, nazlım vay, hey, hey, sürme
 kûnend hâkimâ hey

Bend-i sâî

Der heves-i şeker lebet feyzi-i zâr cân dâd
 Rûh-i Kuds bin ki şüd vâsıta-i helâki mâ^{4*}

İkinci takım:

6-) Frengî fer‘ beste, Kapdanzâde

Arzetmediğim yâre meğer yâremi kaldı
 Yâ derd-i dile kılmadığım çâremi kaldı

⁴ s. 52

^{4*} s. 52-53

Bülbül ne acep terk-i vatan eyledi şimdi
İklîm-i çemen yoksa yine hâremi kaldı
Ten nâ dir dir nâ ye le le le le le le le lî⁴

7-) Muhammes beste, Dellalzâde İsmâil efendi

Sünbülî, sünbülî, sünbülî sünbülî siyeh
Ber semen, ber semen, ber semen, ber semen mezen vay
Belî yârim, belî mîrim, yâ hâbib el zaman (mükerrer)
Ber semen, ber semen, ber semen, ber semen mezen
Leşker, leşkerî, leşkerî, leşkerî Habeş vay
Ber haten, ber haten, ber haten, ber haten mezen vay
Belî yârim, belî mîrim, yâ habîb el zaman (mükerrer)
Ber haten, ber haten, ber haten, ber haten mezen vay^{4*}

8-) Sengin semâi usûlünde Ağır semâ Tab'î

Portakal u turunç iki memesi
Lebi şeftali'nin şekerlemesi
Sîneme geçti süzen gamzen
Hep frengi peseddir işlemesi
Ye le le le le le le le lî
âh iki memesi^{4**}

⁴ s. 53

^{4*} s. 53

^{4**} s. 53

9-) Yürük semâî, İtrî efendi

Biz âlûde-i sâgâr-ı bâdeyiz
 Ânınçün leb-i yâre dildâdeyiz
 Acep derdimiz var sorarsa bizi
 Rakîb ile her dem müdârâdayız
 Yelee lele lele lele lele lele lele lî
 Biz âlûde-i sâgâr-ı bâdeyiz⁴

Şarkıyât:

10-) Ağır aksak, İstavrî usta

Bu kemâl-i hüsn ile ey mehlîkâ
 Ben değil âlem bütün meftûn sana
 Misli yok bir dil-rübâsın dil-rübâ
 Nakarat
 Ben değil âlem bütün meftûn sana

Şöhretin dünyayı tuttu ey perî
 Sevmemiş var mı görüp sen dilberi
 İftihâr etsen de cânım var yeri
 Eyzan^{4*}

⁴ s. 53

^{4*} s. 54

11-) Aksak, Nûri bey

Hayli demdir hasretim ey meh sana
 Firkât-i aşkın yakardı dâimâ
 Kalmamıştı sabr ü sâ mânım buna

Nakarat

İltifâtın tâze cân verdi bana

Dil-rübâ oldu müyesser ülfetin
 Bendeni mesrûr ü ihyâ eyledin
 Ben unutmam haşre dek bu ni‘metin

Eyzan⁴

12-) Düyek, İsmet ağa

Nâr-ı aşkın yaktı beni
 Değişmem cihâna seni
 Unutma gayrı bendeni

Nakarat

Değişmem cihâna seni

Sanma beni sen bî-vefâ
 Etme bana cevri ü cefâ
 Dâim eyle zevk u safâ

Eyzan^{4*}

⁴ s. 54

^{4*} s. 54

13-) Düyek, Dede efendi

Ey bülent ahter, şeh-i sâhip kerem
Bin yaşa ömründe sen hiç çekme gam
Nâzım-ı âlem sana olmuş alem

Nakarat

Bin yaşa ömründe sen hiç çekme gam

Avni bâri rehberin olsun hemân
Adl ü dâdınla rehâ bulsun cihân
Methini etsin bütün kevn ü mekân

Eyzan⁴

14-) Curcuna, Nâyî Hacı Pityoz

Mestâne-i çeşmin beni
Leyl ü nehâr mest eyledi
Aklım bütün yağmaladı

Nakarat

Leylî senin mecbûrunum
Mesken bize dağlar seri

Sünbül gibi zülfün teli
Bend eyledi birden beni
Bulmam necât imkânını

Eyzan^{4*}

⁴ s. 54

^{4*} s. 54-55

Not: 52-55. sahifeler arasındaki 14 adet sözlü eser güftesini hâvî «Rehâvî faslı»nın sonundaki 56. sahife boştur. «Sâzkâr faslı» 57. sahifede başlamaktadır.

SÂZKÂR FASLI:

Fihrist:

- 1-) Remel beste, İlyâ
- 2-) Zencîr beste, Tab'î Mustafa efendi
- 3-) Nakış yürük semâî, İtrî

Şarkıyât:

- 4-) Aksak, Nûri bey
- 5-) Devr-i hindî, Zekâî efendi
- 6-) Düyek, Enver efendi

1-) Remel beste, İlyâ

Bir dil olıcak şeh-i hüsnün dîvânesi
Her dem doludur hûn-i ciğerde peymânesi
Hiç rahm edemez âşık-ı meftûnuna ol meh
Bitmez hiç ânın leyl ü nehârda behânesi

Cânım yâ lel lî yâ lel lî yâ le le le lel lî te re lel lî
Yâ le lel lî âh yele lel le le lel lel lî yâr yâr
dîvânesi⁴

⁴ s. 58

2-) Zencîr beste, Tab'î Mustafa efendi

Hemîşe dilde sühan elde sâz kârımdır
 Terâne senc-i nev-âgaz gam kûsârımdır
 Makâm-ı (Rasttan) efrâz ehl-i sevdâyâ
 Benim bu beste-i zencîr bergüzârımdır
 Ser bülendim, dil pesendim, âh gel efendim, aman aman
 Elde sâz kârımdır⁴

3-) Nakış yürük semâî, İtrî

Biyâ ki kad-di-tü der bâğ-ı cân nihâl-i menest (mükerrer)
 Meh-i cemâl-i-tü hurşîd-i bî zevâl-i menest (mükerrer)
 Ter dilli ter dilli ter dilli ter dilli ter dilli te nen te nen tâ
 dir nî (mükerrer)
 Kurbânın olam, hayrânın olam dost
 Menbende-i fermânın olam, gel, gel, gel, gel işvebâzım
 Gel, gel çâresâzım, tü dil nüvâzım yele lâ lâ yele lâ lâ
 Meh-i cemâli tü.....İlh
 Bend-i sâî

Bebâğ-ı aşk-ı-tü ey servi kadd men ân murgam (mükerrer)
 Ki kâinât ser-â-ser be zîr-i bâl-i menest (mükerrer)^{4*}

⁴ s. 58

^{4*} s. 58

Şarkıyât:

4-) Aksak, Nûri bey

Çeşm-i âhû şîvekârım etme nâz
Sen güzelsin hüsnüne âşıkım âz
Eyler uşşâkın bunu senden niyâz

Nakarat

Seyre gel güller gibi açıl bu yaz
Şîve-i reftârını göster biraz

Sû-be sû güller açıldı bülbüle
Mevsim-i güldür efendim gel güle
Böyle yaz böyle bahâr girmez ele
Eyzan⁴

5-) Devr-i hindî, Zekâî efendi

Meclis-i meyde bu şeb bil-âşıkân
Müjde-i teşrîfe versin nakd-i cân
Sen beyim zevk u safâ eyle hemân

Nakarat

Yoluna cânın fedâ kılsın cihân
As nikâb-ı şermini ruhsârına
Nâz ü istiğnâyı zülfün târına
Serviler reşk eylesin etvârına
Eyzan

⁴ s. 58

Sevdiğim geldi gör eyyâm-ı bahâr
 Muntazırdır çık kenâr-ı cûy-i bâr
 Âlem-i eyle bugün gark-ı mesâr
 Eyzan⁴

6-) Düyek, Enver efendi

Sunma el nukl-ı kebâba yağma yok
 Yağma yok nûş-i şerâba yağma yok
 Var git âğyâr başka bâba yağma yok
 Nakarat

Yağma yok nûş-i şerâba yağma yok

Dikme göz sâkîmize sahbâmıza
 Engel olma câm-ı rûh-efzâmıza
 Verme kesret neş'e-i âlâmıza
 Eyzan

Meclis-i meyde Nebil'â tâ kıyâm
 Söyle yok ânın içün cây ü makâm
 Yağma yok dedik idi yâ vesselâm
 Eyzan^{4*}

Not: 58-59. sahifeler arasında 6 adet sözlü eser güftesini hâvî
 «Sâzkâr faslı» nın sonundaki 60-61. sahifeler boştur. «Sûzidilârâ faslı»
 62. sahifede başlamaktadır.

⁴ s. 58-59

^{4*} s. 59

SÛZİDİLÂRÂ FASLI:

Fihrist:

- 1-) Darbeyn beste, Cennetmekân Sultân Selim Hân
- 2-) Hafif beste, Cennetmekân Sultân Selim Hân
- 3-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâi, Cennetmekân Sultân Selim Hân
- 4-) Yürük semâi, Cennetmekân Sultân Selim Hân

Şarkıyât:

- 5-) Aksak semâi, Cennetmekân Sultân Selim Hân
- 6-) Aksak, Cennetmekân Sultân Selim Hân
- 7-) Aksak, Hâfız efendi
- 8-) Düyek, Rızâ efendi
- 9-) Düyek, Nuğman ağa
- 10-) Sofyan, Manuk

1-) Darbeyn beste, Cennetmekân Sultân Selim Hân

Kemân-ı aşkını çekmek o şûhun hayli müşkülmüş
 Ki ol menzil-i tîr-i cefâsı pûteyi delmiş
 Nizâm üzre fusûlün âmed ü reftinden anladı
 Kişi matlûba ermek sabr ile her gâh kâbilmiş
 Âh cânım yâ lâ yele lel lel lel lel li vay
 O şûhun hayli müşkülmüş⁴

⁴ s. 63

2-) Hafif beste, Cennetmekân Sultân Selim Hân

Çîn-i gîsûsuna zencîr-i teselsül dediler
 Döndüler sonra hatâdır diye kâkül dediler
 Gonçe-i lâ'l-i şeker handesine gül der iken
 Yanılıp zâika sencân-ı heves mül dediler
 Beli yârim, beli mîrim, beli şâhı-ı men
 Âmân, âmân, âmân, âh dediler⁴

3-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâî, Cennetmekân Sultân Selim Hân

A gönül cur'amıyız ka'rı penâh eyleyelim
 Yüze* çık şunda habâbâne şinâh eyleyelim
 Sîneye bâri hayâlin cekelim dildârın
 Kurs-i âyinimizi hâle-i mâh eyleyelim
 Tâ nâ dir ten nî ten nî ten tene nen
 Tene nendir dir ten âh âmân eyleyelim^{4*}

⁴ s. 63

* Mecmûadaki orijinalinde "yüze" kelimesinin "y" harfinde bulunması gereken iki noktanın, baskı hatası sonucunda bir tane çıkmasından dolayı, harf "b"; kelime de "buze" okunmaktadır. Yukarıda kanâatimizce doğru olan yazılmıştır.

^{4*} s. 63

4-) Yürük semâî, Cennetmekân Sultân Selîm Hân

Âb ü tâb ile bu şeb hâneme cânân geliyor
 Halvet-i ülfete bir şem'-i şeb-istân geliyor
 Perçem-i zîver-i dûş ü nigehe âfet-i hûş
 Dil-i sevdâzedeye silsile cünbân geliyor
 Âh el aman ey yüzü mâhım, söyle nedir benim
 günâhım. Erişmiştir göklere âhım (mükerrer)
 Feryâd ederim, şekvâ ederim (mükerrer) senden bâlâyâ
 Amân, amân, amân, amân, âh geliyor⁴

Şarkıyât:

5-) Ağır aksak semâî, Cennetmekân Sultân Selim Hân

Gülşende yine meclis-i rindâne donansın
 Gül devridir elde mey-i gül-gûn donansın
 Biz zevk edelim câm-ı cemin ağzı sulansın

Nakarat

Ol gonçe-i sermest sabâ oldu uyansın
 Âyine-i mül gül yüzünü görsün utansın

Nergis nigehe-i çeşm-i siyeh mestine hayrân
 Sünbül şiken-i perçem-i serbestine hayrân
 Şâh-ı gül-i ter sâgar-ı derdestine hayrân

Eyzan^{4*}

⁴ s. 63

^{4*} s. 63

6-) Aksak, Cennetmekân Sultân Selim Hân

Nihâl-i kâmetin bir gül fidandır
 Senin üftâdegânın bülbülândır
 Nigâhın âfet-i cân ü cihândır

Nakarat

Yamândır şöhret-i hüsnün yamândır

Seninle ülfete gönlüm alıştı
 Visâlin bezmine gerçi çalıştı
 Civânım nâzik endâmın gelişti

Eyzan⁴

7-) Aksak, Hâfız efendi

Sen beni terk eyleyelîden ey melek
 İftirâkın cânıma kâr etti pek
 Bûse haddimmi benim etmem dilek

Nakarat

Nîm-nigâha kâil oldum şimdicek

Câm-ı aşkın şevk ile nûş eyledim
 Zevk-i dünyâyı ferâmûş eyledim
 Şimdi deryâlar gibi cûş eyledim

Eyzan^{4*}

⁴ s. 63-64

^{4*} s. 64

8-) Düyek,* Kemânî Rızâ efendi

Seyret oyuncu ol şûh gül-femi
 Râm eder perendesiyle âlemi
 Nâlân lepiska perçemi
 Nakarat
 Koklasam öpsem o şûh perçemi

Pek civân-terdir hele gonce misâl
 Gül açılmış ruhlerinde âl âl
 Sünbülîstân perçemi kâşî hilâl
 Eyzan⁴

9-) Düyek, Nuğman ağa

Ey pâdişâhım şevketin
 Adl ile tuttu şöhretin
 Dünyâya hüsn-i himmetin
 Çoktur bu lûtf u ni‘metin

Döndükce bu çarh-ı felek
 Eltâfını vasf eylemek
 Bilmezmi şarkı söylemek
 (Sermed) kulun bu rif‘atin^{4*}

* Şarkı; notası bulunmamakla beraber T. R. T. Müzik Dairesi'nin bastırarak T.S.M nota kütüphânelerine gönderdiği “Türk sanat Müziği sözlü eser repertuarı” nda, “Ağır aksak” olarak gösterilmiştir.

⁴ s. 64

^{4*} s. 64

10-) Sofyan, Manok ağa

Ey nev-bahâr-ı iz ü nâz

Sevdim seni ey ser-firâz

Gül goncasın âcıl birâz

Nakarat

Zevk edelim cânım bu yâz

Aşkınla yanmışken özüm

Giryân görüp iki gözüm

Gel efendim dinle sözüm

Eyzan⁴

Not: 63-64. sahifeler arasındaki 10 adet sözlü eser güftesini hâvî «Sûzidilârâ faslı»nın sonundaki 65-66. sahifeler boştur. «Rast-ı cedîd faslı» 67. sahifede başlamaktadır.

RAST-I CEDÎD FASLI:

Fihrist:

1-) Hafif kâr, Dede ve Mahmud efendiler

Birinci takım:

2-) Çenber beste, Dede efendi

3-) Hafif beste, Cennetmekân Sultân Selim Hân

4-) Sengin semâi usûlünde Ağır semâi, Dede efendi

5-) Nakış yürük semâi, Dede efendi

⁴ s. 64

İkinci takım:

- 6-) Remel beste, Nuğman ağa
- 7-) Muhammes beste, Corci
- 8-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâi, Corci
- 9-) Nakış yürük semâi, Nuğman ağa

Şarkıyât:

- 10-) Aksak, Nuğman ağa

1-) Hafif kâr, Dede ve Mahmud efendiler

Aşk-ı tü nihâl hayret âmed hey, hey, hey, hey, ra'nâ-yı men
Vasl-ı tü kemâl hayret âmed hey, hey, hey, hey, ra'nâ-yı men

Ten ne nen ne nen ne nen nen nî ten ne nen ne nen ne nen nen
nen nî ten nî tenen nî tenen nî tenen tenen tenen terel
lel lel lel lî (mükerrer)

Vasl-ı tü.....İlh

Miyânhâne «Mahmud efendi»

Ez her taraf ki kûş ker dem hey, hey, hey, hey, ra'nâ-yı men
Âvâz suâl hayret âmed hey, hey, hey, hey, ra'nâ-yı men
Sertâ bi kadem vücûd-i Hâfız hey, hey, hey, hey, ra'nâ-yı men
Tâ nen nî tâ nen nî til lil lâ nâ dir dir tâ nâ
Tâ nen nî tâ nen nî til lil lâ nâ dir dir ten
Ten tene nen nen nen nî ten tene nen nen nen nî ten tene nen
nen nen nî til lil lâ nâ dir dir ten ten tene nen nen nen
nî til lâ nâ dir dir ten yel lel lî yel lel lâ ten tene nen nen

nen nî ten tene nen nen nî ten tene nen nen nî
 til lîl lâ nâ dir dir ten Vasl-ı tü.....İlh⁴

Birinci takım:

2-) Çenber beste, Dede efendi

Nâvek-i gamzen ki her dem bağrımı pür-hûn eder
 Bir taraftan zülfün aklım dağıtıp mahzûn eder
 Kâkûlün bend eylemişken bu dil-i dîvâneyi
 Dâimâ çeşmin yine bilmem niçün efsûn eder
 Ömrüm cânım amân bağrımı pür-hûn eder vây^{4*}

3-) Hafif beste, Cennetmekân Sultan Selim Hân

Çekmem o şûhu sîneye hülyâlarım gibi
 Görsem safâ-yı vaslını rû'yâlarım gibi
 Şeh-i beyt-i ebruvân-ı ruhundan merâm-ı dil
 Çıksa beyâza dildeki ma'nâlarım gibi
 Âh bî-amânım rûh-i revânım etme cefâ nev-civânım
 Âh gel gel a cânım gel^{4**}

⁴ s. 68

^{4*} s. 68

^{4**} s. 68

4-) Ağır sengin semâi usûlünde Ağır semâî, Dede efendi*

Bâ-tü yek dem baht-ı bed hem dem nemî sâzed merâ
 Der harîm-i vasl-ı tû mahrem nemî sâzed merâ
 Diger an râ şâd dârî tû visâl-i hod ki men
 Âşık-ı gam-hâre-em cüz gam nemî sâzed merâ⁴

5-) Nakış yürük semâî, Dede efendi

Oynar yürek terennüm çeng ü çegânenen
 Raks-âver oldu şevk ile dil keç behânenen
 Tâ nâ ney tene dir ney (mükerrer) tâ nâ tâ nâ ney tene
 dir ney vâý (mükerrer) âh âh âh tâ dir te nî ten
 nî ten nî ten nâ tene dir ney (mükerrer) hey hey hey hey
 Raks-âver oldu.....İlh
 Miyânhâne
 Def'-i gamı humâr ü safâ-yı sabâh için
 Sâkî Bâkî'ye yokmu şerâp şebânenen
 Terennüm ke-l-evvel^{4*}

* Prof. Alâeddin Yavaşca koleksiyonundaki notada eser; «Acemler» e de mâl edilmiştir.

⁴ s. 68

^{4*} s. 69

İkinci takım:

6-) Remel beste, Nuğman ağa

Zann etme meyli ol gül-âln vefâyedir
 Bugünkü lûtfu dünkü* cefâdan kinâyedir
 Vâsıf o şûh-i nevres ile böyle ülfetim
 Erbâb-ı aşka bir yeni çıkma hikâyedir
 Bir dilârâ sevdim ammâ, kaddi bâlâ, gâyet a'lâ
 Amân amân belî şâh-ı men⁴

7-) Muhammes beste, Corci

Ne kadar dûr ise de olma behcet zâdem
 Rûyine nazara hayretmi değil mu'tâdım
 Göricek cılve-i yâri giderim kendimden
 Vardı bu vâdilere rütbe-i isti'dâdım
 Amân yevel lele lele lele lî terelî yevel lele lele lî
 terelî yevel lele lele lele lî vâv yâr yâr yâr
 cânım belî şâh-ı men^{4*}

* Mecmûada “dünkü” kelimesindeki “n” harfinin üstünde olması gereken bir nokta, baskı hatası sonucu üç nokta şeklinde çıkarak harfi “s” okutmaktadır. Bu durumda kelime; “düsükü” gözükmetedir. Kanâatimizce doğru şekli yukarıda yazıldığı gibidir.

⁴ s. 69

^{4*} s. 69

8-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâî, Corci

Yüreğim yâreledi nâvek-i mihnet kât, kât
 Ciğerim pâreledi tiğ-i mehabbet kât, kât
 Kaddi mevzûn, teni nâzik, bütün endâmı lâtîf
 Hâsılı ol gül-i ra'nâda letâfet kât, kât
 Âh gül yüzlü mâhım, şîveli yârim, gel, gel
 Kâşî kemân, ten dirdir ten dirdir ten dirdir tâ nâ
 dir ney til lil lâ nâ dere til lil len yâr amân yâr
 Âmân âh kât, kât⁴

9-) Nakış yürük semâî, Nuğman ağa

Lâ'lin vâr iken nûş edemem bâde-i nâbı
 Arz etme bana mey gibi bir hâne harâbı
 Gel gel gitme sözüm var gel gel sende gözüm var
 Görmeden engel eğlenme tez gel gel gel cânım
 Yakma arz etme.....İlh

Miyânihâne

Bir sûda ki çâk beynehümâmızda muhabbet
 Ben mest olurum Vâsıf o içtikce şerâbı

Terennüm ke-l-evvel^{4*}

⁴ s. 69

^{4*} s. 69

Şarkıyât:

10-) Aksak, Nuğman ağa

Ol yâr için âh ettiğime gözyaşı aktı
Hicrân-ı ciğergâhıma âteş kodu yaktı
Bu bağı yanık âşık mihnette bıraktı

Nakarat

Hicrân-ı ciğergâhıma âteş kodu yaktı

Ey sâkî-i gül-çehre bana bezl-i şarâb et
Dünyâyı unutta beni gel mest-i harâb et
Tâkatmı gelir bu cevri çekmeye hesâb et

Eyzan⁴

Not: 68-70. sayfeler arasındaki 10 adet sözlü eser güftesini hâvî
«Rast-ı cedîd faslı» nın sonundaki 71. sahife boştur. «Pençgâh faslı» 72.
sahifede başlamaktadır.

PENÇGÂH FASLI:

Fihrist:

1-) Sengin semâi kâr, Hoca Abdülkâdir

Birinci takım:

2-) Hafif Kâr-ı murassâ, Hoca Abdülkâdir

3-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâi, Hoca Abdülkâdir

⁴ s. 69-70

4-) Nakış yürük semâî, Acemler

İkinci takım:

5-) Çenber beste, İtrî

6-) Fer‘ beste, İtrî

7-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî, Hoca Abdülkâdir

Şarkıyât:

8-) Aksak, Ahmed efendi

9-) Nakış semâî, Hoca Abdülkâdir

1-) Sengin semâî Kâr, Hoca Abdülkâdir

Âh tene nen, vâh tene nen, tüh tene nen ten

Ten nâ dir tene dir bâşın içün hâsir

Tü kücâ ve ilm-i edvâr kücâ tûtî be kücâ zâğan ve köh

Hâr kücâ men tûtiyem men tûtiyem tü zâğan

Köh hârî yel lel lel lel lî terel lel lel lel lî

Tere lel lel lel lel lel lel lel lî yâlâ yele lâ lî

Rüsvay kücâ ve seyr-i gül-zâr kücâ Âh tene nen vâh

tene nen tüh tene nen.....İlh⁴

⁴ s. 73

Birinci takım:

2-) Hafif Kâr-ı murassâ, Hoca Abdülkâdir

Hey hey âçşam mest tâ nâ dir ney dir ney tâ tene nen nen
 nen dir tâtene nen nen nen dir tâ dere til lil lene tâ dir ney mükerrer
 Nimetü an bicefâ kat-ı dest dârî-i mâ
 Ten nen nen tâ dir nâ til lil len nâ tâ n dir ney tene tâ dir ney
 Ki ez cefâ-yı yü pişest dost dârî-i mâ
 Hey cânım habîb-i men hey ömrüm tabîb-i men habîb-i men
 tabîb-i men âh aha aha hey yâr ra'nâ-yı men
 Tâ tene nen nen nen dir nâ tene nen nen nen.....İlh

Hâne-i sâni

Be çeşm-i cûn tü azîz-i şüdîm hâr-ı velî
 Zi izzet-i diğêr ân hoşterest hârî-i mâ

Miyânâne

Zi tûfân-ı sirişki hod bigirdâb-ı giriftârem
 Ki ömr-i Nûh egeryâbım Nebînem rûy-i sâhil hâ
 Ten nen nen tâ dir nâ til lil len nâ tâ nâ dir ney
 tene tâ dir ney ki Ömr-i Nûh.....İlh
 Hey cânım habîb-i men hey ömrüm tabîb-i men.....İlh⁴

3-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâi, Hoca Abdülkâdir

Ol çevresi nazar bi çeşmân şüken
 Dem-i bâbeş süyûm-i bedendân-ı şüken
 Çârem ben gerçi hâl-i dâr-ı diyârâyı

⁴ s. 73

Pençem be nişin ki cân be kurbân şüken
 Mevlâyı seversen bir kadem gel yânıma âh bir kadem
 Bâs-ı dîde-i giryânıma yâr yânıma gel kadırmı bil
 Hâlimi sor gör ki hicrân n'eyleyiptir cânıma vây⁴

4-) Nakış yürük semâî, Acemler

Müştâk-ı lebed şeker-fürûşân
 Men âşık-ı rind-i bâde-nûşem
 Âh bu dâni, tû dâni, bu dâni, tû dâni (mükerrer)
 Hâl-i zârım eğer ne yârim (mükerrer)
 Yâr-i men eğer tû zinde-bâşem (mükerrer)
 Miyanhâne
 Bâd-ı seher-i şîre-i mâşı
 Men âşık-ı rind-i bâde-nûşem^{4*}

İkinci takım:

5-) Çenber beste, İtrî efendi

Pây-i yâre düşmeye ağyardan nevbetmi var
 Sâyesinde nahl-i ümmîdin meğer râhatmı var
 Geh kemân-ı hicr ü geh dehr-i sitem geh bâr-ı gam
 Âşık-ı fersûde-bâzû çekmeye tâkatmı var
 Ömrüm yâr ağyardan nevbetmi var^{4**}

⁴ s. 73-74

^{4*} s. 74

^{4**} s. 74

6-) Fer‘ beste, İtrî efendi

Hem sohbet-i dildâr ile mesrûr idik evvel
 Bir baht-ı müsâit deyû mesrûr idik evvel
 İşkeste sifâl ile mey içsek n’ola şimdi
 Gayret-füken-i kâse-i fağfûr idik evvel
 Yelel le lel le le le lel lî mesrûr idik
 evvel⁴

7-) Aksak semâi usûlünde Ağır semâî, Hoca Abdülkâdir

Biyü nefes-i hoş nezedem hoş neneşistem
 Yelel lâ yele lel lâ tir lâ hâ dost tir lâ hâ yel lel lî
 Câyi neneşistem ki pür-âteş neneşistem
 Yelel lâ yel.....İlh
 Miyânihâne Sengin semâi
 Ey pâdişeh-i hûbân dd ez gam-ı tenhâyi (mükerrer)
 Dil bitü be-cân âmed vaktest ki bâz âyi amân of (mükerrer)
 Aksak semâi
 Yelel lâ yel lel lâ yel le lâ (mükerrer) yelel lâ tir yel yel lel lî
 Hey cânım yelel lâ tir yel lel lî Hey mîrim yelel lâ yel lel lâ

Miyânihâne

Mürd-i tât-i rindânegân meşv Hâfız
 Velî maâsır-ı rindân-ı pârisâ mi bâş^{4*}

⁴ s. 74

^{4*} s. 74

Şarkıyât:

8-) Aksak, Ahmed efendi

Düştü âteş firkâtınle bu dil-i nâlânıma
Nâlişimden uyku girmez tâ seher çeşmânıma
Âteş-i hicrin yakıp kâr etti gayrı cânıma
Nakarat

Nâlişimden uyku girmez tâ seher çeşmânıma

Bir taraftan mihnet ü gam gönlümü bîmâr eder
Rûz ü şeb bülbül gibi aşkın beni pür-zâr eder
Hâsılı bunca cefâ cândan beni bîzâr eder
Eyzan⁴

9-) Nakış yürük semâî, Hoca Abdülkâdir

Budur lâle kadeh girûbî reyâ mîbâş
Be bûy-i gül-nefes hemdem sabâ mîbâş
Dir dir til lil lil len tâ dere dillil lâ ten nâ dere dim
dim İşve-bâz-ı yâr be bûy-i gül.....İlh^{4*}

Not: 73-75. sahifeler arasında, 9 adet sözlü eser güftesini hâvî «Pençgâh faslı» nın sonundaki 76. sahife boştur. «Nikriz faslı» 77. sahifede başlamaktadır.

⁴ s. 74-75

^{4*} s. 75

NIKİRİZ FASLI:

Fihrist:

Birinci takım:

- 1-) Zencîr beste, Yusuf Çelebi
- 2-) Hafîf beste, Hâfız Rif'at
- 3-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî, Osman ağa
- 4-) Nakış yürük semâî, Kassamzâde

İkinci takım:

- 5-) Çenber beste, Hasan efendizâde
- 6-) Darb-ı Türkî nakış, Hâşim bey
- 7-) Sengin semâî nakış, Şeştârî

Üçüncü takım:

- 8-) Zencîr beste, Haham
- 9-) Muhammes beste, İtrî efendi
- 10-) Yürük semâî, Kadrî ağa

Şarkıyât:

- 11-) Aksak, Nûri bey
- 12-) Aksak, Tanbûrî Mustafa ağa

Birinci takım:

- 1-) Zencîr beste, Yusuf Çelebi

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Gelince çeşmine cânâ, şerâb-ı nâb senin
Nigâh-ı nâzın eder âlemi harâp senin

O rûy-i âlî arakrîz edip harâret-i mey
 Gül cemâlini açmış bu âb ü tâb senin
 Yâ lâ yâ le lel lel lel lî yâ le le lel lî yâr
 Şerâb-ı nâb senin⁴

2-)Hafîz beste, Hâfız Rif'at

Erbâb-ı sûz eylese de hande bir zemân
 Mânend-i şem'î olur yine sûzinde bir zemân
 Âlem nümâlik eyleye dersin çün âyine
 Dursun elinde sâgar rahşende bir zemân
 Terelî yele le le le le lel lî terelî yele le le le le
 lel lî âh belî belî tir yel le le lî âh belî yâr-i men^{4*}

3-) Aksak semâî usûlünde Ağır semâî, Osman ağa

Merâmım sanma bilmez, bilir ol mâhım neden sonra
 Refî'-el-şân olur pespây-e-i câhım neden sonra
 Bedîd olunca hatt-ı hâle-veş etrâf-ı rûyinde
 Olur âgûş-ı zeyb ammâ o dîl-hâhım neden sonra
 Bî-vefâdır, pür-cefâdır, âşûb-ı cihândır.
 Cânım kalmadı sabrım rahm eyle efendim^{4**}

⁴ s. 78

^{4*} s. 78

^{4**} s. 78

4-) Nakış yürük semâî, Kassamzâde

Meclis-i meyde sâkiyâ bana ne gül ne lâle ver
 Derd-i gama devâ için nîmce bir piyâle ver
 Belî, belî, belî, cânânım belî, belî, belî, sultânım
 Yâr, yâr, yâr, yâr, dost, dost, dost
 dost, muntazır cemâlinim, yolunda pâ-y-mâlinim
 Bana terahhüm eyle kim (mükerrer) âşık-ı bî-mecâlinim gel, gel
 gel Nîmce bir piyâle ver vâ-y

Miyânhâne

Sebze-i pâ-y-mâliyim bu gülşenin felek
 Deymez isem su vermeye bir-iki katre jâle ver
 Terennüm ke-l-evvel⁴

İkinci takım:

5-) Çenber beste, Hasan efendizâde

Melûl olmak neden ey dil şerâb-ı erguvân yokmu
 Seni yoksa safâya sevk eden bir mihribân yokmu
 Helâk etti seni tut dâmenin inkârına bakma
 Nice inkâr eder şimşîr-i birânında kân yokmu
 Dil şerâb-ı erguvân yokmu^{4*}

⁴ s. 78

^{4*} s. 78

6-) Türkî darp (Darb-ı Türkî) nakış, Hâşim bey

Tulû'-i subh-ı tiğ keşîdemi mânend
 Şafak bismil der hûn çekîdemi mânend
 Dir dir ten til lil len nâ tene tâ dir ney
 Dere dim ditâ dim âtir yel lel lâ ye lel lî
 Yâ le lel lî belî şâh-ı men ney tir lâ tir yel lel lel lâ
 İşve-bâz-ı men
 Miyânhâne
 Zîbes ki merdüm-i âlem temâm med huşend
 Cihân behâne-i sûret keşîdemi mânend⁴

7-) Nakış sengin semâî, Şeştârî Murad ağa

Berâm-ı ta'ne-i mâ in heme ci der cûşend
 Âri merâm-ı men
 Geh âkılân heme dîvâne-i kubâ pûşed
 Amân, amân, amân, ey amân ey amân ey
 Şirin zebân ey (Yürük semâî)
 Gel, gel hâlim harâb oluptur gel, gel, gel, dîdem pür-âb
 oluptur gel Gel, gel, gel gel şirin zebân gel, nihân gel
 Amân gel vây Amân amân amân ey amân ey amân ey
 (Sengin semâî. Şirin zebân ey) (Yürük semâî)
 Ten tâ terellî yevel lî yel lel lel lel le le lel lî terellî
 Düm derelellî tâ nâ tâ nâ ten yel le le lel lî terelli (mükerrer)
 Ten ten ten ten amân ey amân ey amân ey amân ey
 Düm derellî tâ nâ tâ nâ ten yel le le lel lî terellî (mükerrer)

⁴ s. 78-79

Amân gel, nihân gel, yamân gel, vâý amân amân amân ey
amân ey amân ey amân ey şirin zebân ey

Miyânhâne

Çemen zî bülbül kamer-i begâm-ı sayyâ dest

Yeşel lî terel lî terel lî yeşel lî yeşel le le le le le le le le
le lî. Yeşel lî tir le le le le le le le le le le lî

Zî beski şâh gül serv dûş berdûşend

Terennüm ke-l-evvel⁴

Üçüncü takım:

8-) Zencîr beste, Haham Nesîm

Gül rûhi gibi seyr-i safâ-yı bağ olmaz

İki gözüm bu meseldir göze yasağ olmaz

Kimi hayâle alırsa o mâh-ı keşte-i dil

Dönüp cüdâda düşerse yine ırağ olmaz

Nâzenînim, mehcebînim, işvebâzım, çâresâzım

Amân safâ-yı bağ olmaz^{4*}

9-) Muhammes beste, İtrî efendi

Cân küllâb ser-i zülfün çeker senden yana

Kûşe-i çeşmin n'olur olsa şehâ benden yana

Gonce-i lâ'lin gül rûyin görenler n'eylesin

Ey boyu servim varıp bir dahî gülşenden yana

⁴ s. 79

^{4*} s. 79

Cânım, cânânım, yelee lel le le lel lel le le le
lel lel lel lel lî âh yâr çeker senden yana⁴

10-) Yürük semâî, Âmâ Kadri

(Terennüm sâz)

Yel lel lî yelee lâ lel lel lî yelee lâ lâ lâ lâ ra'nâ-yı men

(Terennüm sâz)

Tir lel lî yelee lâ tir lel lî yelee lâ lâ lâ lâ ra'nâ-yı men

Âh belî yârim

Ben âşık-ı mahzûn-ı perîşânı unutma

Ben haste-i mihnet-keş-i hicrânı unutma

Âh belî yârim (Terennüm sâz)

Miyânihâne

Her dem der idin ben seninim gayre ne hâcet

Ol demleri yâd eyle o demleri unutma

Âh belî yârim (Terennüm sâz)^{4*}

Şarkıyât:

11-) Aksak, Nûri bey

Böyle hazîn etme dil-dâdeyi

Pür-şeref et meclis-i âmâdeyi

Mest-i müdâm eyle bu üftâdeyi

Nakarat

Ver bana sâkî kerem et bâdeyi

⁴ s. 79

^{4*} s. 79

Sevdi gönül sen şeh-i meh-peykerî
 Mihnet-i aşk etti beni serserî
 Durma hemân doldur amân sâgarı

Eyzan

Kalmadı derd ü gam ile dilde tâb
 Âciz ü bî-çâreye etme itâb
 Nûş edelim def'i gam için şarâp

Eyzan⁴

12-) Aksak, Tanbûrî Mustafa ağa

Elmas senin yüzün gören
 Ayrılırmı kadrin bilen
 Elmasımdan mendil aldım
 Mahzûn olur gönül veren

Nakarat

Amân gel amân, hâlim pek yamân

Elmasımın hûb sesini
 Her kes sever edâsını

Eyzan

Elmas yüzük taksam sana
 Kuzum nişân gelse bana
 Hakîkatli bir güzelsin
 Âşığının gir koynuna

Eyzan^{4*}

⁴ s. 80

^{4*} s. 80

Not: 78-80. sahifeler arasında, 12 adet sözlü eser güftesini hâvî «Nikriz faslı» nın sonundaki 81. sahife boştur. Sonraki makam 82. sahifede başlamaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ

Sonuç olarak yaptığımız çalışma esnâsında, sözlü eser güfteleri ile ilgili açıklık getirilmesi gereken konular aşağıda ana hatları ile sıralanmıştır. Güfteler bugünkü dile çevirilirken, vezin gereği uygulanması gereken “imâle” ler güftelerin üzerinde genellikle tatbîk edilmiş, fakat “zihaf” lar uygulanmamış ve günümüz Türkcesi kullanılmıştır. Bu arada özel isimler oldukları gibi yazılmışlardır. Güfteler üzerinde dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

Bugün kullanılan Türkce düşünülerek;

1-) Bazı “d” harfleri; “t” olarak değiştirilmiştir. (“Zümrüdden” yerine “Zümrütten”, “Düşdü” yerine “Düştü”, “Tutdu” yerine “Tuttu”, “Başdan” yerine “Baştan”, “Yakdın” yerine “Yaktın”, “Dürlü” yerine “Türlü” v.b...)

2-) Genellikle kelime başlarında, zaman zaman da ikinci harf olarak kullanılan “i” ; “e” harfi ile yer değiştirmiştir. (“İder” yerine “Eder”, “İtme” yerine “Etme” “İrişdi” yerine “Erişti”, “İtdikce” yerine “Ettikçe”, “Virmez” yerine “Vermez”, “Pişine” yerine “Peşine” v.b...)

3-) Bazı “u” harfleri “ı” ; bazı “ü” harfleri de “i” olarak değiştirilmiştir. (“Srarub” yerine “sararıp”, “Yansun” yerine “Yansın”,

“Saçsun” yerine “Saçsın”, “Salnub” yerine “Salnıp”, “Karşu” yerine “Karşı”, “Gidüb” yerine “Gidip”, “Tükenür” yerine “Tükenir” v.b...)

4-) Bazı “b” harfleri; “p” olarak değiştirilmiştir. (“Srarub” yerine “Srarıp”, “Mübtelâyım” yerine “Müptelâyım”, “Mektebdedir” yerine “Mekteptedir”, “Gidüb” yerine “Gidip”, “Salnub” yerine “Salnıp” v.b...)

5-) Bazı “e” ler; “i” olarak değiştirilmiştir. (“Titreyor” yerine “Titriyor”, “Eyleyor” yerine “Eyliyor”, “Gelmeyor” yerine “Gelmiyor”, “Vermeyor” yerine “Vermiyor” v.b...)

6-) Türkce’nin Osmanlıcaya nazaran, müzikal olarak sert bir lisan olması sebebi ile bazı “c” lerin de “ç” olarak söylenmesi pek tabîdir.

7-) Günümüzde iki türlü kullanılan ve sözlü eser güftelerinde de zaman zaman değişik kullanılmış bazı kelimeler yazılırken; ya müzikal olarak ses uyumuna, ya da alem olmuş şekillerine göre değerlendirildiler. (“Geysu” veya “Gîsu”, “Beyhûde” veya “Bîhûde”, “Hemen” veya “Hemân”, “Tamam” veya “Temâm”, “Zemân” veya “Zaman” v.b...)

8-) Farsca terkiplerdeki “i” veya “ı” lar; ayrıca Arapca “ve” anlamına “u” veya “ü” harfleri; müzikal olarak ses uyumu düşünülerek kullanılmışlardır.

9-) Osmanlıcada “Güzel h ” olarak adlandırılan harf; kelime sonunda kullanılmışsa o kelime yine müzikal olarak ses uyumu düşünülerek kullanılmıştır. (“Kemâne-Kemâna”, “Kâne-Kâna”, “Hazâne-Hazâna”, “Gülzâre-Gülzâra”, “Gonce-Gonca”, “Hicrâna-Hicrâne”, “Ummâna-Ummâne”, “Sûzâne-Sûzâna”, “Câne-Câna” v.b...)

10-) “Sağır KEF” harfi; Türkcede bazan “ğ”; bazan da “y” olarak kullanılmıştır.

11-) Bâzı güfteler alem olmuş şekillerinden farklı yazılmışlardır.

12-) Mecmûada zaman zaman sözlü eser güftelerinin usûl îtibârı ile sıralanışlarında aksaklıklar olmuştur.

13-) Her makâmın başında bulunan fihrist ile son bölümdeki detaylı fihrist; eser adedi ve çoğu zaman da eser bakımından biri birini tutmamaktadır.

14-)Sayarak tesbit ettiğimiz sözlü eser sayısı , «Hânende» mecmûasından bahseden yazılı kaynaklarda doğru bildirilmemiştir.

15-) S. 616 daki “İhtar” bölümünde zikredilen 50 adet fotoğrafın tamamı mecmûada gözükmemektedir.

16-)Her makâmın sonunda belirtilen boş sahifeler muhtemelen mecmûayı satın alan kişinin arzu ettiği güfteyi sonradan ilâve edebilmesi için hazır tutulmuştur.

17-)Aruz vezni gereği, yapılması gereken zihaf ve imâleler üzerinde durulmamakla beraber, uzatma işaretleri; kelimelerin bugün telaffuz edilen halleri göz önünde bulundurularak kullanılmıştır. Aslında, güftelerin orijinal olarak yazılı oldukları gibi aktarılmaları üzerinde de önemle durulmuştur.

Ahmed Avni Konuk'un III-B c-) de bahsedilen eserlerinden; “Füsûs ül Hikem Tercüme ve Şerhi”, “Et-Tedbirât ül İlâhiyye Tercüme ve Şerhi”, “Fîhi Mâfîh Tercümesi” üzerinde yeniden çalışılmıştır. Aşağıda kaynak teşkil etmesi amacı ile bu eserler hakkında kısa bilgiler verilmiştir:

Füsûs ül Hikem Tercüme ve Şerhi

Yayına hazırlayan: Dr. Mustafa Tahralı ve Dr. Selçuk Eraydın

Yayın evi: M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Vakfı

4 Cilt 1987-11992

Et-Tedbirât ül İlâhiyye Tercüme ve Şerhi

Doç.Dr. Mustafa Tahralı

İz Yayınları

1 Cilt 1992

Fîhi Mâfih Tercümesi

Dr. Selçuk Eraydın

İz Yayınları

1 Cilt İstanbul 1994

KAYNAKLAR

- DEVELLIOĞLU, Ferit. ; Osmanlıca -Türkce Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, 5. Basım, Ankara, 1982
- ERGUN, Nusret Saadet. ; Türk Şâirleri, İstanbul Devlet Basımevi, 1. Cilt, 1901-1946
- ÖZTUNA, Yılmaz. ; Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi, Millî Eğitim Basımevi, 1. Cilt, İstanbul, 1969
- ÖZTUNA, Yılmaz.; (Baş Redaktör), Türk Ansiklopedisi, Millî Eğitim Basımevi, 22. Cilt, Ankara, 1975
- Türk Mûsikîsi Dergisi, Sayı 9, 1 Temmuz 1948
- Türk Mûsikîsi Dergisi, Sayı 10, 1 Ağustos 1948
- Türk Mûsikîsi Dergisi, Sayı 11, 1 Eylül 1948
- Türk Mûsikîsi Klasikleri, İstanbul Belediye Konservatuvarı Neşriyâtı, Hüsnütabiat matbaası, İstanbul, 1954
- ÜNGÖR, Rûhi Etem. ; Türk Mûsikîsi Güfteler Antolojisi, 2. Cilt, Birinci Basım, İstanbul, 1981

ÖZGEÇMİŞ

18 Aralık 1957 yılında Ankara'da doğdu. 1969 yılında Ankara Gönen Kolejinde İlk Okulu bitirdi. 1972 yılında Ankara Yükseliş Kolejinde Orta okulu, 1976 yılında da Ankara Atatürk Erkek Lisesinde Liseyi bitirdi. Mûsikîye 1975 yılında özel ders alarak başladı. 1976-1978 yılları arasında Ankara Radyosunda akidli olarak kudümzenlik yaptı. 1978 yılında İ.T.Ü. Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuvarına girdi. 1982 yılında (III.sınıf öğrencisi iken) T.R.T. İstanbul Radyosu'na ses san'âtkârı olarak girdi. 1983 yılında Konservatuvardan me'zûn oldu. Vatanî görevini yaptıktan sonra 1986 yılında Konservatuvara Öğretim Görevlisi olarak kabûl edildi. Konservatuvar tahsili boyunca Niyazi Sayın ile Ney; Belkıs Aran ile şan; İnci Çayırılı ve Kâni Karaca ile repertuar ve üslûp çalıştı, ayrıca Radyodaki stajı süresince de Dr. Alâeddin Yavaşca ile repertuar ve üslûp çalıştı. Bu çalışmalarına el'ân devam etmektedir. 1990-1993 yılları arasında Kâzım Büyükkaksoy ile Mevlîd ve Dînî Mûsikî çalıştı.

Ayangil Türk Müziği Orkestra ve korusu ile İ.T.Ü. Me'zunları korosunda neyzen olarak san'ât faâliyetlerinde bulundu. 1981 yılından bu yana ses san'âtkârı olarak birçok solo konser verdi. Münih'te kurulmuş olan, Ferahfezâ, Merâgi ve Sarband isimli müzik topluluklarının solisti olarak birçok Avrupa Fetivaline katıldı. Hâlen T.R.T. İstanbul Radyosu'nda Ses san'âtkârı ve İ.T.Ü. Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuvarı'nda öğretim görevlisi olarak vazife yapmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

İ.C. İLHAN KÖRÜKÇÜ İSTANBUL
BÜYÜKAKSOY MÜZİK MERKEZİ